

Sinuga

Eesti Puuetega Inimeste Koda

**Kevad
2014**

Ajakiri "Sinuga"
ilmub 1994. aastast

Persoon

Uno Taimla:
"Õilis tunne on, kui
saad kedagi aidata!"

Kultuur

**Kuidas pääseb
kunstile ligi?**

Noored:

**Noorsootöötajad
õpihoos**

ISSN 1736-826X

9 771736 826004

TOIMETUS

Toompuiestee 10
10137 Tallinn
sinuga@epikoda.ee
Tel 661 6629

Peatoimetaja
Helen Kask
helen.kask@epikoda.ee
Toimetusel on õigus
kaastöid lühendada
ja toimetada.

„Sinuga“ väljaandja on
MTÜ Eesti Puuetega
Inimeste Koda.

Kujundus
Kati Roosimaa
AS Ajakirjade Kirjastus

„Sinuga“
ilmub 4 korda aastas.

Kaanel EPIKoja
video- ja fotokonkursil
„Kõik inimesed on erinevad, aga
võrdsed“ osalenud võistlustööd.

Lisainfo www.epikoda.ee/konkurss

Hea Sinuga lugeja!

Helen Kask
peatoimetaja

Ajakiri „Sinuga“ sammub 2014. aastal juba sisetallatud jälgedes. Jätkame personilugude kirjutamist, kajastame põnevaid uudised nii meilt kui mujalt, hoiame pilku peal seadusandlusel, haridusel, kultuuril ja teistel olulistel igapäevastel teemadel. Lugemist on ka EPIKoja tegevmeeskonna ja liikmesorganisatsioonide tegemistest. Koha leiavad kindlasti ka noori puudutavad teemad ning aeg-ajalt heidame pilgu riigipiiridest kaugemale. Püüame oma lugudes hoida positiivset tooni, sest negatiivseid uudiseid on meie ümber sageli liiga palju. Samas ei tähenda see, et ajakirjast jääksid välja kriitilisemad teemad.

Seetõttu küsin lugejalt: kas tead, mitu sportlast sõitis käesoleval aastal Sotši paraolümpiale? Mitte ühtegi! Kas sul on aimust, mitu sportlast osales eelmisel talvisel paraolümpial? Ka mitte ühtegi! Ja kui ausalt tõdeda, on selline „stabiilne“ olukord kestnud juba üle kümne aasta, sest viimati osaleti talimängudel 2002. aastal. See teadmine teeb meele mõruks ning paneb mõtlema, kuhu on kadunud tublid sportlased ja millises suunas liigub Eesti invasport. Olukorrast eile, täna ja homme rääkisime peasekretäridega Eesti Invaspordi Liidust ja Eesti Paraolümpiakomiteest. Probleemid invaspordis on kindlasti üks olulisemaid teemasid nii selles numbris kui ka järgnevatel.

„Sinuga“ kevadnumbri personiloo peategelane on Eesti Vaegkuuljate Liidu pikaajaline juht Uno Taimla. Lisaks valgustame lugejat, milliseid on EPIKoja planeerivad tegemised 2014. aastal. Küsime, kuidas elavad Eesti Autismiühing ja Põlvamaa Puuetega Inimeste Koda. Tutvustame põgusalt vaimupuudega inimeste töötamist käsitlevat uuringut ning ühe äärmiselt vajaliku teemana analüüsime kultuurile ligipääsetavust Eesti Kunstimuuseumi filiaalide näitel.

Ilusat päikeselist kevadet!

SISUKORD

MÕTE

4 Head ajakirja SINUGA lugejad!

LUUBI ALL

5 Puudega inimesi puudutavad olulised seadusemuudatused ja algatused 2014

PERSOON

7 Uno Taimla: "Õilis tunne on, kui saad kedagi aidata!"

EPIKOJA TEGEMISED

11 Eesti Puuetega Inimeste Koja tegevused 2014. aastal
13 Kõik me oleme erinevad, aga võrdsed

VÕRGUSTIK

15 Eesti Autismiühingu tegevusest
18 Põlvamaa PIK – 20

NOORED

20 Noorsootöötajad õpihoos

PIIRI TAGA

22 Euroopa 2014. aasta valimiste teemaline manifest
24 Euroopa Puuetega Inimeste Foorumil on uus kodulehe kujundus ja uus logo

TÖÖ

25 Uuring vaimupuudega noortest tööturul

KULTUUR

27 Kultuurifestival Viljandis tuleb jälle!
28 Kuidas pääseb kunstile ligi?

SPORT

32 Eestlastel seekord talvisele paraolümpiale asja ei olnud – jälle!

Head ajakirja SINUGA lugejad!

Koos märtsikuuga lõpeb minu ametiaeg sotsiaalministeeriumi kantslerina ja ühtlasi ka minu töö ministeeriumis.

Mis on need asjad, mis mulle sellest ajast meenuvad ja südamesse jäävad?

Väga raske on valida, mida teiega jagada, sest üheksa aastat on pikk aeg ja üks lehekülg on liiga lühike, et kõike sellele mahutada.

Kindlasti on üks neist asjadest, mida ma väga hindama õppisin, teie oskus koostööd teha. Puuetega inimestele võimaluste loomine ja nende abistamine ei saa olla midagi, mida teeb üks inimene või üks ametkond. See saab olla edukas ainult siis, kui see on kõigi ühine südameasi ja püüdlus. Seejuures ei ole vähetähtis ka see, et iga inimese aitamine algab temast endast, tema lähedastest, inimestest, kes parimal moel teavad ja tunnevad takistusi, mida puue võib ellu tuua. Ja seda olete te hästi mõistnud, sest olete Eesti Puuetega Inimeste Koda tunnustanud oma eestkõnelejana, ning olete loonud läbi liikmesorganisatsioonide laia võrgustiku jõu, millele koda saab igal hetkel toetuda. Hoidke head, mis tuleb tugevast koostööst, ja leidke selles uusigi võimalusi. Olete selles osas kindlasti eeskujuks ka teistele.

Teine asi, mida ma välja tahaks tuua, on oskus mõista. Ilmselt on teist mitmed jõudnud ühel hetkel arusaamatuseni, kuidas ometi oma elu takistusteta veetvad inimesed ei märka ega mõista vahel lihtsaidki asju, mis teid oluliselt aitaks. Saan oma kogemusele tuginevalt ütelda, et alati ei olegi see nii lihtne. Näiteks sain ma alles eelmisel aastal teada, et mitte alati ei piisa kurdi inimesega suhtlemiseks võimalusest vajalik kirja panna. Ma ei olnud kunagi mõtelnud sellele, et

kirjutamist läbi viipekeele õppinu ei tea samu sõnu mida mina ja kuigi me mõlemad kasutame eesti keelt, vajame me vahele tõlki. Valmisolek ja tahe märgata ning mõista saavad kasvada tänu avatusele ja suhtlemisele. Mitte kõik teadmised ei teki iseenesest, vaid vajavad teadjatelt tõhusat järeleaitamist.

Mõteldes kõigile neile arvukatele muudatustele, mida ministeerium on teiega koostöös teinud ja tegemas, tahan tänada teid asjalikkuse ja lahendustele suunatuse eest. On nii tavaline, et meil ei jätku piisavalt aega ja inimesi ja raha, et kõike teha kiiresti ja parimal võimalikul moel. Ka ei pruugi kõik asjad kohe esimesel korral kõige paremini minna. Väga tähtis on, et kõik osapooled mõistaksid olemasolevate võimaluste piiratust ja aitaksid aktiivselt kaasa mõtelda, kuidas vähemaga saavutada enamat ning võimalikke vigu vältida. Realistlike lahenduste pakkumine viib reeglina kiiremini lahendusele kui emotsionaalne süüdistamine. Hea, et olete seda mõistnud ja aktiivselt olulistele asjadele kaasa mõtlemas.

Usun, et kui on olemas hea koostöö, vastastikune mõistmine ja lahendustele suunatus, siis on võimalik palju head ära teha. Jään nüüd juba taustalt jälgima teie ja ministeeriumi ettevõtmisi. Hoian pöialt, et need õnnestuksid ja kasvõi väikeste sammudega, kuid järjekindlalt viiksid olulisi asju paremuse poole!

Austusega
Marelle Erlenheim

Puudega inimesi puudutavad olulised seadusemuudatused ja algatused 2014

Monika Haukanõmm
EPIKoja juhatuse esimees

Uue aasta algus tõi kaasa mitmeid puudega inimesi puudutavaid muudatusi nii sotsiaalkui töövaldkonnas, seda nii seadusandluses toetavates teenuste hindades kui toetuste suurustes.

SOTSIAALVALDKONNA MUUDATUSI ISELOOMUSTAB TOETUSTE JA TOETAVATE TEENUSTE HINDADE KASV

- tõusis toimetulekupiir üksi elavale inimesele või perekonna esimesele liikmele 76,6 eurolt 90 euroni kuus. Perekonna teise ning iga järgneva liikme toimetulekupiir hakkab olema 72 eurot kuus varasema 61,36 euro asemel.

- tõusis vajaduspõhise peretoetuse sissetulekupiir perekonna esimesele liikmele praeguselt 280 eurolt kuus 299 euroni kuus. Perekonna iga järgneva 14aastase ja vanema perekonnaliikme vajaduspõhise peretoetuse sissetulekupiir tõuseb 140 eurolt 149,5 euroni ning iga alla 14aastase perekonnaliikme sissetulekupiir tõuseb seniselt 84 eurolt 89,7 euroni kuus.

- tõsteti riigi rahastatava lapsehoiuteenuse ning asenduskoduteenuse maksimaalset maksumust. Lapsehoiuteenuse maksimaalne maksumus saab olema varasema 371 euro asemel 402 eurot kalendriaastas. Asenduskoduteenusel makstakse lapse eest kuus senise 700 euro asemel 758 eurot. Alla 3aastase või puudega lapse puhul on see summa 1173 eurot kuus (varasemalt 1083 eurot).

- tõusis vanemahüvitise alammäär. Kui vanem ei töötanud hüvitisele õiguse tekkimisele eelnenud aastal, siis makstakse vanemahüvitist hüvitise määras, mis 2014. aastal on 320 eurot. Kui vanem

töötas, kuid tema keskmine sissetulek jäi alla töötasu alammäära, makstakse vanemahüvitist töötasu alammäära suuruses. 2014. aastal on töötasu alammäär 355 eurot. Vanemahüvitise ülempiir on 2378,25 eurot kuus (s.o üle-eelmise aasta keskmise kuutulu kolmekordne suurus).

Lapsepuhkuse päevatasu suurus on ühele tööpäevale vastav tasu töötasu alammäärast – 2014. aastal on see 16,97 eurot. Töötasu alammäär 2014. aastal on 355 eurot.

Lapsepuhkust antakse emale või isale tema soovil igal kalendriaastal:

- 3 tööpäeva, kui tal on üks või kaks alla 14-aastast last;

- 6 tööpäeva, kui tal on kolm või enam alla 14-aastast last või vähemalt üks alla 3-aastane laps.

- pensionide täiendav maksuvaba tulu suureneb 216 euro võrra aasta kohta ehk 18 euro võrra kuus, mis tähendab, et pensionidele tehtav täiendav maksuvaba tulu määr on 2520 eurot aastas ehk 210 eurot kuus. Seega koos üldise maksuvaba tuluga on pensionäridel õigus saada alates 2014. aastast tulumaksuvaba tulu 354 eurot kuus (4248 eurot aastas). See osa pensionist, mis ületab 354 eurot, maksustatakse tulumaksuga.

- tõsteti ka psüühikahäiretega inimestele osutatavate erihoolekandeteenuste igakuist tasu. Kohtumäärusega hoolekandetasusse paigutatud täiskasvanule osutatava ööpäevaringse erihoolusteenuse maksumus tõuseb 557,19 eurolt 847 euroni. Alaealise puhul maksab sama teenus 1945 eurot. Kõikide teiste erihoolekandeteenuste (igapäevaelu toetamise teenus, töötamise toetamise teenus, toetatud elamise teenus, kogukonnas elamise teenus, ööpäevaringne erihoolusteenus) maksumus suureneb 5,66% võrra.

- Lisaks tõsteti rehabilitatsiooniteenuse raames osutatavate teenuste tunnihind 7,75% võrra, mille

tulemusel muutub ka teenuste maksimaalne maksumus isiku kohta kalendriaastas järgmiselt:

- täisealisel puudega inimesel ja puuet taotleval tööealisel inimesel 483 eurot kalendriaastas (varasema 448 euro asemel);

- alaealisel inimesel, kes on rehabilitatsiooniteenust suunatud saama alaealiste komisjoni poolt, 1395 eurot kalendriaastas (varasema 1295 euro asemel);

- alaealisel inimesel, kellel on tuvastatud puue või kes taotleb puude tuvastamist, 1395 eurot kalendriaastas (varasema 1295 euro asemel) kuni selle kalendriaasta lõpuni, mil isik saab 18-aastaseks;

- psüühikahäirega tööealisel inimesel, kellel on tuvastatud püsiv töövõimetus vähemalt 40% ulatuses, 2325 eurot kalendriaastas (varasema 2158 euro asemel).

Inimesele hüvitatava majutus- ja sõidukulu suurus ei muutu. Kehtiv majutuskulu hüvitamine võimaldab saada statsionaarset teenust vähemalt viis päeva kalendriaastas, sh vähemalt ühe toidukorra päevas.

MUUDATUSED TÖÖVALDKONNAS ON SUUNATUD TÖÖHÕIVE SUURENDAMISELE

- lepitati kokku uues töötasu alammäär, mis alates jaanuarist on 355 eurot varasema 320 euro asemel. Tunnitasu alammääraks saab 2,13 eurot varasema 1,90 asemel. See tõstab töötasu alammäärat teenivatele töötajatele.

- hakkab kehtima uus tööhõiveprogramm aastateks 2014-2015, millega soovitakse aidata kaasa inimestel tööd leida ja toetada tööandjaid töötajate leidmisel. Programmi viib ellu Eesti Töötukassa läbi tööturuteenuste osutamise ja toetuste maksmise. Programmipõhised tegevused lisanduvad seaduse alusel juba osutatavatele kuuele tööturuteenusele, milleks on töövahendus, tööturukoolitus, tööharjutus, palgatoetus, tööruumide ja -vahendite kohandamine ning tugiisikuga töötamine.

Programmipõhiselt osutatakse järgmisi teenuseid: karjääriinfo vahendamine, tööotsingunõustamine, ettevõtluse toetamine, individuaalne töölerakendamine, nõustamine töölesaamise takistuste kõrvaldamiseks, töövalmiduse toetamine ja kvalifikatsiooni saamise toetamine. 2014. ja

2015. aastal lisanduvad olemasolevatele järgmised neli tegevust: tõstetakse tööandja tööruumide ja -vahendite kohandamise hüvitamise määra 50%-lt kuni 75%-ni; laiendatakse tugiisikutega töötamise teenuse saajate ringi, hõlmates sellesse pikaajalised, sõltuvusprobleemide ja sotsiaalsete erivajadustega töötud ning suurendatakse tugiisikutega töötamise mahtu 700 tunnilt kuni 1000 tunnini; laiendatakse ettevõtlusega jätkamise toetamise võimalusi ja võimaldatakse tööandjale palgatoetust lisaks tähtajatu töölepingu sõlmimisele ka tähtajaliselt sõlmitud töölepingu korral. Tööhõiveprogrammi rahaline maht on 2014. aastal kuni 36,2 miljonit eurot ja 2015. aastal kuni 33 miljonit eurot.

TERVISEVALDKONNA TEGEVUSED ON SUUNATUD ARSTIABI KÄTTESAADAVUSE PARANDAMISELE JA VAIMSE TERVISE EDENDAMISELE

- Vaimse tervise valdkonnas on 2014. aastal põhirõhk laste vaimse tervise edendamisel: alustatakse Tallinna Laste Vaimse Tervise Keskuse ehitamist. Tartus, Pärnus ja Ida-Virumaal alustatakse Norra finantsmehhanismi toel projektidega vaimse tervise keskuste loomiseks olemasolevates tervishoiuasutustes. Norra rahvatervise programmi raames alustavad tööd veel kaks vaimset tervist toetavat veebikeskkonda ning arendatakse välja teenuseid nutitelefonidele.

- soovitakse parandada kiirabi kvaliteeti. Seni tegutsenud 90 kiirabi brigaadile lisandub uuest aastast viis kiirabi õebrigadi. Kiirabi sõidab välja viiest uuest punktist asukohtadega Tallinnas Lasnamäel ja Haaberstis, Türil, Jüris ja Tartus Annelinnas. Arstibrigaadide arv ei vähene, mis tähendab, et ka uuel aastal teenindavad abivajajaid 14 arstibrigaadi ja kuus reanimobiilibrigaadi.

Lisainformatsiooni leiab järgmistelt kodulehtedelt:

www.terviseamet.ee

www.sm.ee

www.sotsiaalkindlustusamet.ee

Uno Taimla: “Õilis tunne on, kui saad kedagi aidata!”

Intervjueris Kirke-Anneli Kuld, EPIKoja peaspetsialist

Uno Taimla on kuulumispuudega inimestele pühendunud 45 aastat, sellest paarküm- mend aastat juhtinud Eesti Vaegkuuljate Lii- tu. Jaanuarist 2014 andis ta ameti üle Külliki Bodele.

Uno Taimla ise on vaegkuulja juba lapsest saa- dik, kuna põdes raskelt keskkõrvapõletikku ning puuduliku ravi tõttu jäi kuulmine nõrgaks. Taimla meenutab, et juba algkoolis käies pidi ta istuma esimeses pingis, et õpetajat kuuleks.

Elektriinseneri kutsega Uno Taimla on Eesti Kurtide Ühingu seotud 1968. aastast, kui sot- siaalministeeriumi ametnik kutsus teda juhtima kurtide ühingu tootmisettevõtete tegevust vabariig- is. Enne oli ta töötanud Juuru masinatraktorijaa- mas, Eesti Maaehitusprojekti ja TA Küberneetika Instituudis. „Minule oli see täiesti uus töökesk- kond, kus ca 75% töötajatest olid kurdid ja invalii- did,“ ütleb Taimla. Juba aasta hiljem valiti ta Eesti Kurtide Ühingu aseesimeheks.

Sa oled alati nii optimistlik ja rõõmsa- meelne. Kust sa energiat ammutad?

Eks siin ole oma osa andnud ka isapoolsed geenid. Tema oli väga töökas, tegi rasket maatööd, leidis aega puhkpilliorkestris mängida ja näite- mängudes osaleda. Peale tehnikumi lõpetamist 1954. aastal suunati mind tööle Juuru alevikku, kus tol ajal oli palju noori. Tegime sporti, osalesi- me rahvatantsus ja näitemängudes. Ehk on sealt midagi külge jäänud! Olen kogu elu püüdnud olla liikuv. Uut energiat olen saanud kohtumistel ühingute liikmetega.

Uno Taimla koos pojatütrega lastega Eesti Vabariigi aasta- päeval 24. veebruaril 2014. aastal. Vasakult kaheaastane Samuel ja kolmeaastane Aaron. Foto: Erakogu

Sul on seljataga palju kogemusi ja sinult on niipalju õppida. Mida sa ise tahad välja tuua?

Teaduste Akadeemia Küberneetika Instituudis insenerina töötades tuli minul tegeleda ka tele-

mehaanika juhtimisseadmete juurutamisega põlevkivikaevandustes Jõhvis. Tolleaegsest kaevurite maailmast sain siis huvitava ülevaate. Hiljem olin instituudis tööl arvutustehnika laboris ja arvuti Minsk 22 tehniline teenindaja. Arvuti koos abi- ja lisaseadmetega mahtus vaevalt ära suurde saali! Nüüd, 50 aastat hiljem, kantakse samasuguse võimsusega arvutit juba kaasas. Kuuldeaparaate hakati Eestis juurutama alles 1970. aastate lõpus. Enne seda olid üksikud kuulmispuudega inimesed saanud osta kõrvaklappidega „kuuldeaparaadi“. Minu tädipoeg oli ka tugeva kuulmislangusega ja saanud endale selle aparaadi. Tallinnas võttis miilits ta tänaval kinni ja viis jaoskonda, et ta on salakuulaja! Oli tükk tegemist, et seal selgeks teha, et see ei ole pealtkuulamise aparaat, vaid on tema kuulumist abistav aparaat. Endises Hans Pöögelmanni nimelises tehases, praeguses Tondi elektroonikatehases, valmisid esimesed kuuldeaparaadid 1980. aastatel. Olin ise ka mitme mudeli testijaks. Selleski valdkonnas on tehniline progress olnud väga kiire ja tulemuslik.

Milline oli töö kurtidega ja millal hakkasid tegelema vaegkuuljatega?

Kui ma asusin 1. märtsil 1968 tööle Eesti NSV Kurtide Ühingu Keskjuhatusse, siis kasutati veel sageli nii kõnes kui ka kirjas sõna *kurtumm*. Minu tegevusvaldkonnaks sai 20 aasta jooksul kurtide tööalase väljaõppe ja tootmistegevuse koordineerimine ühingu kolmes õppetootmise ettevõttes, mis asusid Tallinnas, Tartus ja Pärnus. 75% töötajatest olid kurdid või invaliidid, ülejäänud töötajad kuuljad või vaegkuuljad. Toodanguks olid põhiliselt õmblus-, nahkgalanterii- ja plastmasstooted ning tellimuste järgi valmistatav mööbel. Osa toodangust läks ka ekspordiks. Tootmistegevus toimus isemajandava töö põhimõttel. Saadavast tulust maksti 25% riigile, ülejäänust maksti töötajatele palka, osteti materjalid ja seadmed, ehitati uusi tootmis- ja klubihooneid ning kortereid oma töötajatele. Kõik kurtide spordivõistlused ja kultuuriüritused finantseeriti ühingu vahenditest. Rahalist toetust said ka kurtide erikoolid ja Mihkel Aitsami rajatud Invaühing. Kurtidega pidi olema väga aus, kõik pidi läbibipaistev olema! Isiklikult pean kõige olulisemaks seda, et valdavalt kõik töövõimelised kurdid ja ka pimedad olid rakendatud tööga.

Tootmis- ja kultuurialane koostöö toimus Läti, Leedu ja teiste liiduvabariikide kurtide ühingutega. Kapitalistlike riikidega suhtlemine oli tolle aja poliitika tõttu raskendatud. 1983. aasta Eesti Kurtide Ühingu kongressile oli siiski tahtmine kutsuda esindajaid ka Soome liidust, kuid sotsiaalministeeriumist saime eitava vastuse. Kongressi toimumise päeva hommikul tuli ministri asetäitja kongressi toimumise ruumidesse ja kontrollis kogu saali põhjalikult läbi, et ega ei ole keegi soomlane sinna peitu pugunud. Niisugune oli olukord sellel ajal.

Ja millal hakkasite suhtlema Soome vaegkuuljatega?

Pääsesin 1985. aastal NSV Liidu turistina kolmepäevasele turismireisile Soome. Vabad hetked kasutasin mitteametlikeks kohtumisteks Soome kurtide ja vaegkuuljate liidu esindajatega. Neilt sain kaasa vajalikku infomaterjali, mis ajendaski mind teadlikumalt tegelema vaegkuuljatega, nende töö, õppimise ja kuulumisabi probleemidega. Eestis viidi läbi küsitlus, milles 9000 kuulmispuudega inimest täitsid 30 küsimusega ankeedi. Selle põhjal valmis Tartu Riikliku Ülikooli teadlaste uurimistöö „Kuulmispuudega inimesed ja nende probleemid“.

Mõjuva tõuke vaegkuuljate rehabilitatsiooniprobleemide lahendamisele andsid Soome ja Saksamaa vastava ala spetsialistid. Eestis oli AÜNi juurde moodustatud Surdokomisjon, mis koordineeris kuulmispuudega inimeste probleemide lahendamist, kuni tekkisid esimesed kuulmisrehabilitatsiooni keskused. Kuuldeaparaatide kasutajad, kellel tekkisid tehnilised probleemid, võisid pöörduda nüüd juba spetsialistide poole. Kuulmisvaegusega inimesed olid valdavalt vanemaalised. Nemad vajasisid nõuandeid, õpetust, informatsiooni, samuti omavahelist suhtlemist. Soome Kuulonhuoltoliitto (KHL) esindajad soovitasid Eestis moodustada vaegkuuljatele oma ühing ja andsid selleks ka vajalikku abi. Soome KHL oli moodustatud juba 1933. aastal.

Kuidas sai alguse Eesti Vaegkuuljate Ühing?

Eesti Vaegkuuljate Ühingu asutamine sai teoks 6. märtsil 1993. aastal. Olin sellel ajal Tallinna Invaliidide Kutsekooli direktor. Algatusrühmas olid inimesed, kellega olime juba eelnevalt tegelema

Eesti Vaegkuuljate Liidu delegatsioon 2004. aastal rahvusvahelisel vaegkuuljate kongressil Helsingis: (vasakult) Pille Ruul, Külliki Bode, Uno Taimla, Teet Kallaste, Kristi Kallaste ja Heli Veide. Foto: Erakogu

kuulmispuudega inimeste kaasamisega kuuljate keskkonda. Algusaastatel oli palju õppekoolitusi tulevastele ühingute juhtidele ja juhataste liikmetele. Lektoriteks olid sageli ka Soome KHLi spetsialistid. Organisatsioonilisse töösse sai kaasatud noori, see avardas võimalusi võtta osa rahvusvahelistest seminaridest Soomes, Rootsis jm. Meie noored vaegkuuljad said mitmel aastal osaleda õppeseminaridel Euroopa Nõukogu noortekeskuses Strasbourgis. 1995. aastal moodustati esimesed piirkondlikud ühingud Tartus ja Pärnus. Samal aastal hakkas ilmuma ühingu infoleht Auris. Sajandivahetusel oli Eesti Vaegkuuljate Ühingul juba 7 maakondlikku ühingut.

Koostöös Eesti Kurtide Liidu, Eesti Kuulmispuuetega Laste Vanemate Liidu, Kuulmiskeskuste, Tartu Hiie kooli ja Tallinna kurtide kooliga sai koostatud „Vabariiklik kuulmisrehabilitatsiooni programm“. 2000. aastal algas koostöö Rootsis Karlstadis asuva Värmlandide vaegkuuljate ühingu. Karlstadis oli heal tasemel korraldatud kuulmisrehabilitatsioonialane töö koostöös kõrvaarstide, audioloogide ja IT-spetsialistidega. Eestis sai koostööprojekti eesmärgiks võetud vaegkuuljate ühingute moodustamine kõikidesse

maakondadesse ja organisatsioonilise töö juhtide koolitamine. Ühisprojekti kaasati ka Eesti liikumispuuetega ühingute aktivistid. 2001. aastal oli Eestis juba 16 piirkondlikku ühingut ja liikmete arv ulatus tuhandeni. Aastast 1996 on Eesti Vaegkuuljate Ühing rahvusvahelise vaegkuuljate organisatsiooni IFHOH liige. Eesti Vaegkuuljate Ühingu tegevus muutus aasta-aastalt laiaulatuslikumaks ja alates 2005. aastast kannab see nime Eesti Vaegkuuljate Liit.

Millised on praegu vaegkuuljate kõige suuremad probleemid?

Arvan, et kordaminekuid on olnud rohkem kui vajakajäämist. Olen teinud igal aastal analüüsi maakondades riikliku toetusega saadud kuulmisabivahendite kohta. Viimase kümne aastaga on kuuldeaparaatide ja teiste kuulmisabivahendite arv kahekordistunud, aga ikkagi on nõudlus suurem. Mõnel aastal olid mitme aasta pikkused ooteajad. Kõige raskem olukord on pensioniealistel vaegkuuljatel, aga kõige kurvem on fakt, et igal aastal lisandub kuulmiskahjustusega noori. Kaasaegsed digitehnikaga kuuldeaparaadid, implantaadi kõneprotsessorid jm on suhteliselt kallid. Riigi

Uno Taimla on Eestimaa vaegkuuljate vaimne isa, kellela poleks Eesti Vaegkuuljate Liitu ilmselt mitte kunagi sündinudki. Just Uno karismaatiline juhivaim on koondanud sadu jüngreid, kes kuuluvad erinevatesse maakondlikesse vaegkuuljate ühingutesse. Ehkki Uno on kaasanud enda meeskonda tegusaid ja tahtejõulisi inimesi, tahetakse ikka ja jälle teda ennast erinevatel üritustel kuulda ja näha. Ilma Unota ei oleks ükski nõupidamine, koosolek, teabepäev või muu üritus üldse mõeldav. Ainult tema oskab rääkida nii, et kõik kuulavad, olgu nad kuuljad, vaegkuuljad või kurdid. Teda kuulavad ka inimesed, kes vastutavad kuulumispuudega inimeste heaolu eest ministeeriumides, kohalikes omavalitsustes, komisjonides või mujal. Oleme väga uhked, et meid on

juhtinud, kasvatanud ja suunanud selline harukordne inimene, keda ei suuda mitte keegi asendada. Õnneks Uno teab, et me ei saa ilma temata kuidagi hakkama ning toimetab usinalt ajalehte Aurist, külastab maakondlikke ühinguid, osaleb abivahendite komisjonis, korraldab teabepäevi, tegeleb kuulumisnõustamisega ja paljude muude jooksvate küsimuste lahendamisega. Loodame, et taevaisa annab talle veel palju-palju aastaid, tugevat tervist ja kannatlikkust Eesti Vaegkuuljate Liidu liikmeskonna eest seismiseks.

Külliki Bode,

Eesti Vaegkuuljate Liidu juhatuse esimees:

poolt abivahendite kompenseerimiseks eraldatav raha on ebapiisav. Kuuldeaparaatide käsitlemise õpetus vanemaealistele on ebapiisav, seepärast teevad seda täiendavalt vaegkuuljate ühingu teadlaste ja vaegkuuljate ühingu teadlaste kuulmisnõustajad. Kuulumiskeskuste võrgustik on ebapiisav. Ida-Virumaal võiks olla statsionaar kuulmisabi saamiseks.

Möödunud aastal andsid juhatuse esimehe kohustused üle uuele juhile. Kui kerge või raske südamega sa seda tegid? Millises suunas peaks tulevikus liikuma Eesti Vaegkuuljate Liit?

Nägime, kui raske oli valitsuse juhil härra Ansipil lahkuda, kes oli üheksa aastat olnud ametis. Minul oli küll veidi pikem periood, millest 20 aastat tuli praktiliselt teha ühiskondliku tööna. Olingi jäänud sellele positsioonile liiga kauaks. Tervisele ja perekonnavalule tuleb hakata rohkem tähelepanu pöörama. Ka lapselapselapsed küsivad vaarisa järele, liidu tegevus läheb edasi, seda kohustab juba varasemalt kinnitatud arengukava. Enam ei ole vaja selgitada, kes me oleme. Vaegkuuljate ühingutesse võiks kuuluda rohkem liikmeid, hea, kui nooremad leiaksid oma koha ühingutes. Külliki Bode hakkas juba 2001. aastal juhtima Harjumaa Vaegkuuljate Ühingu ja on olnud ligi

10 aastat ka liidu juhatuse liige. Ta valdab projektide kirjutamist ja on pädev raamatupidamise küsimustes. 2013. aastal kaitses Tallinna Ülikoolis edukalt magistratöö puuetega inimeste õpetamise küsimustes, seega on tema piisavalt pädev vaegkuuljate liitu juhtima.

Sinu töö on olnud aateline ning pole jäänud tähelepanuta.

Asutusi, kes minule TÄNU ja AUKIRJU on 45 tegevusaasta jooksul omistanud, on olnud päris palju. Olulisematest nimetaksin sotsiaalministeeriumi, kust viimase tänukirja sain veel 2014.aastal. Samuti Ametiühingute Nõukogu, Eesti Puuetega Inimeste Koda, Eesti Kurtide Ühing, Eesti Vaegkuuljate Liit jt. Kõige olulisemaks pean siiski Vabariigi Presidendi poolt minule 2006. aastal Eesti Punase Risti IV klassi teenetemärgi omistamist.

Palun üks hea mõte EPIKoja liikmesorganisatsioonidele.

Soovin kõikidele Eestimaa puuetega inimeste organisatsioonidele, et nad oleksid tugevad ja kindlad oma sihtgrupi inimeste vajaduste eest võitlema. Ikka peab olema julgust ja pealehakkamist, jätkuma kannatust ja optimismi. Õilis tunne on, kui saad kedagi aidata!

Eesti Puuetega Inimeste Koja tegevused 2014. aastal

Monika Haukanõmm
EPIKoja juhatuse esimees

Eesti Puuetega Inimeste Koda (edaspidi EPIKoda) on katusorganisatsioon, mis ühendab üle terve Eesti puuetega inimesi koondavaid ühendusi ja liite. EPIKojal on 46 otseliiget, 30 puudespetsiifilist liitu ja ühendust ning 16 piirkondlikku puuetega inimeste koda, kellel omakorda on liikmesorganisatsioonid.

EPIKoja võrgustik on aastate jooksul laienenud ning oma mõju suurendanud, sest võrgustikku kuuluva ligi 250 organisatsiooni ja 22 000 inimese arvamusel ja seisukohtadel on märkimisväärne jõud, millega peab arvestama. Koostöös peitub jõud, mis aitab meid viia Eestit kaasavama ja arvestavama ühiskonna poole. Ühtegi puudega inimesi puudutavat otsust ei tehta enam ilma sihtgruppi kaasamata, mis on suur samm edasi.

EPIKoda loodi 20 aastat tagasi ning kogu selle aja jooksul on meie eesmärgiks olnud puuetega inimeste huvide, õiguste ja vajaduste esindamine, edendamine ja kaitsmine, tehes seda läbi tõhusa koostöö ning poliitikakujunduse riigiasutuste, liikmesorganisatsioonide ja avalikkusega, et kasvatada teadlikkust puuetega inimeste vajadustest ja õigustest. Enesestmõistetavalt on meie tegevuse põhieesmärgiks EPIKoja liikmesorganisatsioonide tugevdamine, et organisatsioonid saaksid olla informeeritud ja tugevad koostööpartnerid nii riigile kui kohalikele omavalitsustele puudega inimeste eluolu edendamisel üle Eesti.

Puudega inimene on inimene, kellel on õigus tunda ennast täisväärtusliku ühiskonna liikmena ning ammu on möödas aeg, kus tingimuste loomine puudega inimeste jaoks oli justkui heategevus. Meie igapäevaseks tegevuseks on otsustajate, spetsialistide, puuetega inimestega kokku puutuvate inimeste ja laiemalt kogu ühiskonna teadlikkuse tõstmine puuetega inimestest. Teadlikkuse tõstmine ja mõistmise edendamine on oluline, sest Eestis elab ligi 140 000 puudega inimest ja kõigi nende õed-vennad, emad-isad, vanavanemad jne, keda puudest tulenevad takistused otseselt mõjutavad.

Iga aasta alguses lepatakse kokku aasta prioriteetsetes teemavaldkondades, võttes täpsema tähelepanu alla just need teemad, mis on kõige põletavamad ning muutusi esile kutsuvad.

Käesoleval, 2014. aastal oleme tähelepanu alla võtnud järgmised teemad, kuid mitte ainult:

1. Aidata kaasa ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni ellurakendamisele Eestis läbi konventsiooni põhimõtete edendamise ja teadlikkuse kasvu.

2. Olla riigile partneriks ja eksperdikaks töövõime-reformi käivitamisel, pakkudes ekspertiisi reformi ettevalmistamisel ja ellurakendamisel. Selleks kaasa puuetega inimeste esindusorganisatsioonide ning anname teavet sihtgrupile.

Sarnaselt teiste puuetega inimeste organisatsioonidega viime oma põhikirjalisi tegevusi ellu iga-aastase tegevusprogrammi kaudu, kuid lisaks otsime võimalusi täiendavateks tegevusteks erinevate projektide raames.

Tegevusprogrammi raames:

- puudega inimeste elu-olu puudutavas seadusloomes osalemine. Selleks edastame liikmesorganisatsioonidele ja koondame liikmesorganisatsioonide seisukohad seoses erinevate seadusemuudatuste, arengukavade, määruste jm küsimustega ning edastame ühisseisukohad poliitika kujundajatele;
- koostame pöördumisi ja järelepärimisi, et juhtida tähelepanu puuetega inimeste toimetulekut puudutavatele kitsaskohtadele;
- pakume teavet ja korraldame ühisüritusi (seminarid, teabepäevad, koolitused) EPIKoja liikmetele, puuetega inimestele ja koostööpartneritele;
- teeme koostööd ministeeriumide, riigiasutuste, kohalike omavalitsuste, tööandjate, ülikoolide ja teiste MTÜ-dega;
- osaleme erinevates töögruppides, nõukogudes jm;
- viime läbi projekte puuetega inimestele, liikmesorganisatsioonidele ning võrgustiku partneritele;
- korraldame regionaalseminare;
- avaldame artikleid ja teabematerjale, astume seminaridel üles ettekannete ja kõnedega;
- koostöös Viljandi Puuetega Inimeste Nõukuga viime iga-aastaselt läbi puuetega inimeste kultuurifestivali;
- korraldame rahvusvahelisele puuetega inimeste päevale (3. detsember) pühendatud konverentsi;
- anname välja ajakirja Sinuga;
- panustame aktiivselt rahvusvaheliste suhete edendamisse ning lööme kaasa Euroopa Liidu tasandil puuetega inimeste poliitika kujundamises;
- osaleme ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni (PIK) ellurakendamises ning järelevalve protsessis.

Iga-aastase tegevusprogrammi raames tehtavale lisanduvad niinimetatud arendustegevused. 2014. aastal alustame ligipääsetavuse edendamise projektiga „Paneme seaduse kehtima“ ning loo-

detavasti valmib PIK-i igakülgset ligipääsetav kodulehekülge ja lastele suunatud infomaterjal, mis aitab kaasa konventsioonis toodud põhimõtete edendamisele.

■ UUDIS

Stipendium puudega vabatahtlikule

■ Käesoleva aasta aprillis antakse esmakordselt Eesti ajaloos välja stipendium silmapaistvale puudega vabatahtlikule. Think Eesti soovib tänada erivajadustega vabatahtlikku stipendiumiga. Eestis elab ja töötab palju erivajadustega inimesi, kes ei jää ei oma oskustelt ega ka võimekuselt nn tervetele alla, kuid sageli peavad nad tööd tegema vabatahtlikuna, paljalt aitäh-sõna eest. Parandamaks taolist olukorda, algatas Think Eesti koostöös Kodanikuühiskonna Sihtkapitaliga 2012. aastal projekti, mille käigus kogutakse annetusi, mis kasutatakse selleks, et maksta kodanikuühis-

konnas suuri tegusid teinud erivajadustega inimestele stipendiumi. Stipendiumi saajaid võib korraga olla nii üks kui ka mitu, välja valib nad selleks kokku kutsutud viieliikmeline komisjon. Stipendiumi üleandmine toimub kord aastas, aprillis aset leidval avalikul üritusel, millest teavitatakse ka meediat. Stipendium on mõeldud tubli puudega inimese toetamiseks tema edaspidises töös, õpingutes ja loomingulises tegevuses.

Kuidas kandideerida Think Eesti stipendiumile? Täpsem info MTÜ Think Eesti koduleheküljel – think.ee.

Kõik me oleme erinevad, aga võrdsed

Monika Haukanõmm
EPIKoja juhatuse esimees

Helen Kask
EPIKoja peaspetsialist

Järjest rohkem räägitakse meediakanalites puuetega inimestest, me näeme erinevate takistuste ja erivajadustega lapsi lasteaiadades ja koolides, liikumas tänavatel, töötamas avatud tööturul, osalemas kultuuriüritustel jne.

On tunda Eesti ühiskonna avatumaks muutumist ja järjest enam võetakse puudega inimest ilma küsimusi tekitamata vastu oma kogukonda. Kuid kindlasti ei saa veel väita, et barjäärid on murtud ja enam pole vaja tegeleda puuetega inimeste õiguste küsimustega, teadlikkuse tõstmisega ning kaasamise küsimustega.

Euroopa Komisjoni kaudu rahastatav programm PROGRESS on andnud meile koostöös Tallinna Tehnikaülikooli Inimõiguste Keskusega juba teist korda suurepärase võimaluse tegelda ühiskonnas teadlikkuse, sallivuse ja mõistmise tõstmisega puuetega inimeste osas, võimaldades meil luua midagi täiesti uut ning ainulaadset. 2013. aasta tegevustes oli meie põhirõhk suunatud

koolilaste ja -noorte teadlikkuse tõstmisele ning spetsialistidele, kes tegelevad puuetega inimestega, nagu sotsiaaltöötajad ja noorsootöötajad. Just noorte hoiakutest oleneb, kui võrdselt ja hästi tunnevad ennast puuetega inimesed tulevikus.

Koolitused spetsialistidele

Eesti Puuetega Inimeste Koda on aastaid andnud omapoolse panuse spetsialistide teadumiste parandamisse puuetega inimestest. 2013. aastal töötasime välja koolitusprogrammi kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajatele, et paremini mõista erinevaid puudeid ja haigusseisundeid ning kuidas töötada ja suhelda endast erinevate inimestega. Noorsootöötajate koolitusprogramm keskendus seevastu varajasele märkamisele ja erivajadustega noorte kaasamisele noorsootöösse moel, mis rikastaks nii puuetega noori kui nn tavanoori. Kahel viiepäevasel koolitusel osales kokku 70 sotsiaal- ja noorsootöö spetsialisti.

Õppefilmid – miks me oleme erinevad

Samal eesmärgil ehk parandada teadlikkust erivajadusega inimestest loodi neli lühifilmi, mis rääkisid lähemalt autismist, reumaatilistest haigustest, diabeedist ja kuulmislangusest. Kõigis filmides on keskkohal inimene kogu elukaare ulatuses – mida tähendab konkreetne haigus või puue lapsele ja tema lähedastele, millised on takistused ja vajadused täiskasvanuks saades ning milliste küsimustega tuleb kokku puutuda vane-

maelisenena. Kõik filmid räägivad lugusid, mis inspireerivad vaatajaid olema avatud ning vaatama teistsuguste inimeste maailma natuke teistmoodi ja miks mitte mõistvamalt. Kindlasti aitavad need optimistlikus võtmes loodud lühifilmid kaasa mõistmisele ja sallivusele, sest erinevustele vaatamata oleme me kõik inimesed, kuigi vahepeal väga erinevad ja esmapilgul kummalised. Lühifilme on võimalik tulevikus näha nii avalik-õiguslikus telekanalis kui leida internetist.

Foto- ja videokonkurss „Kõik inimesed on erinevad, aga võrdsed!“

Septembrist novembrini toimus põhikooli noortele suunatud foto- ja videokonkurss „Kõik inimesed on erinevad, aga võrdsed!“. Konkursi eesmärgiks oli suunata noori märkama ja väärtustama erilisi inimesi enda ümber. Kuidas me reageerime ja käitume, kohates erilist inimest? Kas väldime teda? Teeme näo, et ei märka, sest ei tea kuidas käituda? Uudistame pika pilguga, kommenteerime ja halvustame? Või tunneme hoopis

huvi, soovime saada sõbraks ning ulatame vajadusel ka abikäe? Need olid suunavad küsimused nii noortele endile kui ka juhendajatele.

Levitasime informatsiooni kõikvõimalikel viisidel – viisime koolidesse ja noortekeskustesse plakateid ja flaiereid, saatsime korduvaid üleskutseid e-kirjade kaudu, tegime avalikku reklaami veebis. Seetõttu lootsime, et ka „saak“ fotode ja videote osas on suurem. Samas tunneme rõõmu, et laekunud tööd olid hoolikalt läbi mõeldud ning kandsid autori jaoks isiklikku sõnumit. Heameel on ka asjaolu üle, et töösse olid kaasatud nii õpetajad kui ka lapsevanemad. Seega tuli žüriil, kuhu kuulus liikmeid nii kodu- kui ka välismaalt, langetada raske valik ning 3. detsembril 2013 autastati rahvusvahelisel puuetega inimeste päeval juba võitjaid.

Konkursitöödega ning võitjatega on võimalik tutvuda EPIKoja koduleheküljel. Laekunud fotodest tegime ka väljatrüki, mida eksponeerime peagi Toompuiestee 10 ruumides.

„Avasta minu maailm“

PROGRESSi möödunud programmiperioodi raames 2010. aastal anti välja eelkooliealistele lastele suunatud materjal „Uku suur süda“, mille eesmärgiks oli kõige väiksematele selgitada erivajadustega inimeste temaatikat. Tagasiside oli väga positiivne, mis näitas, et vajadus ja huvi sarnaste materjalide järele on olemas. Seetõttu otsustasime uuel programmiperioodil alustatud tegevustega jätkata. Koostöös Tallinna Ülikooli eri- ja sotsiaalpedagoogika instituudiga töötati välja teisele kooliastmele suunatud õppematerjal „Avasta minu maailm“, mis koosneb kahest osalt – tööraamatust ja lauamängust. Materjalid on teineteist toetavad, kuid võimaldavad ka iseseisvat kasutamist. Kuigi peamiseks sihtgrupiks on 4.–6. klassi õpilased, saab õpetaja materjali kohandada nii nooremas kui ka vanemas kooliastmes. Tööraamatu teemade käsitus on küllaltki lai – kajastatakse tolerantsuse ja sallivuse temaatikat laiemalt, heidetakse pilk puuetega inimeste maailma ja räägitakse tervisliku toitumise vajalikkusest. Lauamäng on aga seiklus, kus mängulaval liikudes kohtub mängija erinevate inimestega ja saab lahendada põnevaid olukordi. Mängu jooksul tutvutakse erivajadustega inimeste maailmaga ning saadakse selles vallas oma teadmised proovile panna. Õppematerjali jagatakse koolidele tasuta üle Eesti. Täpsema info leiab EPIKoja koduleheküljelt trükiste alt.

Eesti Autismiühingu tegevusest

Marianne Kuzemtšenko

Eesti Autismiühingu juhatuse esinaine

Eesti Autismiühing loodi 1991. aastal, mil Eestis puudus igasugune info autismi kohta. Kui toona oli raskusi ka psühhiaatritel info kättesaamisega, siis vanemad olid eriti keerulises seisus – diagnoosi teadasaamine ei tähendanud mingisugustki abi lapsega tegelemisel.

2014. aastal on seevastu infot nii palju, et tihti peale on väga raske mõista, mida uskuda, mida mitte. Sedavõrd vastuoluline on internetist kättesaadav info. Seepärast püüame olla vanematele tasakaalustatud teabe vahendajaks, et aidata neil orienteeruda keerukas ja pidevalt muutuv „autismimaailmas“.

Vanemate nõustamine on olulisel kohal

Vanemate nõustamiseks ja juhendamiseks viime läbi regulaarseid vestlusringe kogenud

lastepsühholoogide juhendamisel. Igal vanemal on võimalus rääkida just teda puudutavast probleemist, kuulata teisi vanemaid ja kaasa mõelda. Vestlusringid pakuvad võimalust leida vajalikku mõistmist ja nõuandeid. Eriti heaks võimaluseks on märgata niidiotsa, millest kinni haarata! Sellised kohtumised on vajalikud just neile vanematele, kelle laps on värskelt diagnoosi saanud ja kes ei oska algul midagi oma lapse aitamiseks ette võtta.

Läbi aastate on meie üheks suuremaks väljakutseks ja ülesandeks olnud asjakohase info jagamine ja vahendamine. Pakume koolitusi autismispektri häirete kohta nii tava- kui ka erikoolidele, erinevatele spetsialistidele, lapsevanematele. Kui koolis õpib ainult üks autismispektri häirega laps ja kool vajab nõustamist, oleme valmis aitama. Kaasava hariduse tingimustes õpib järjest enam autismispektri häirega lapsi tavaklassides, paraku on õpetajad jäänud ilma vastavast ettevalmistusest. Ka siin saame abiks olla.

“Autismutoopia” ümarlaud. Fotod: Erakogu

DECESA heategevuslaad.

Koostööpartnerid teisel pool piiri

Oleme seadnud endale ülesande, et vähemalt igal teisel aastal korraldame suurema konverentsi koos välislektoritega, et tuua kohapeale kaasaegset infot. Meil on väga head sidemed Hollandi ja Belgia spetsialistidega, kes on siin korduvalt esinemas käinud. Hollandi Blankers&Hage'iga on välja kujunenud tava korraldada igal teisel aastal Eesti-Hollandi sümposium „Ole arusaadav!“, millel jagatakse kogemusi ja koolitatakse töötubades, lektorid on alati mõlemalt maalt. Järgmine, järjekorras neljas sümposium on plaanis 2014. aasta sügisel.

Oleme üleeuroopalise katusorganisatsiooni Autism Europe liikmed ning viimastel aastatel on hoogustunud koostöö ka Põhja- ja Baltimaade autismiorganisatsioonidega.

2013 – aasta täis uusi ja põnevaid väljakutseid

2013. aasta oluliseks sündmuseks loeme „Teeme ära“ kampaania raames toimunud ümarlauda „Autismutoopia“, kuhu kutsusime erinevate valdkondade esindajaid ja lapsevanemaid. Ümarlaul kaardistasime olukorda Eestis autismispektri

häiretega inimeste jaoks, vajadusi ja võimalusi, samuti püüdsime seada sihte edasiseks koostööks eri valdkondade spetsialistide vahel ning koostada tegevusplaan. 2014. aasta veebruari algul tuli kokku „Autismutoopia 2“, kus võtsime kokku, mis tehtud ja mis tegemata, ning seadsime suunad järgmisteks tegevusteks. Autismutoopiate kokkuvõtteks saab öelda, et Eesti on küll väike, aga vägagi killustunud ning seetõttu on ülioluline tuua kokku teemast huvitatud inimesed ja sõnastada ühised eesmärgid. Meie tegevuse peamine märksõna peab olema „koostöö“.

Eelmisel aastal pakuti meile võimalust taotleda toetust NATO heategevuslaada projektidest. Loomulikult võtsime sellest pakkumisest kinni ning meie projekt ka rahastati. Meie taotluse eesmärgiks oli soetada erikoolidele ja lasteaedadele kommunikatsiooni õppevahendeid Boardmaker, et toetada autismispektri häirega laste arendamist. Tegemist on graafilise andmebaasi ehk pildipan-gaga, mis koosneb ligi 4500 PCS-pildist (Pictures Communication Symbols). Projekti eesmärgiks on pakkuda autismispektri häirega lastele paremaid võimalusi ja oskusi suhtluseks, et nad võiksid igapäevaelus senisest lihtsamini toime tulla. Selle

“Ma armastan aidata”
annetuskampania
suveüritus.

aasta märtsis anname Boardmakeri programmid koolide ja lasteaedade esindajatele pidulikult üle. Suur tänu NATO heategevuslaada korraldajatele ja eriti Eesti esindajatele Helen Veidebaumile ja Elis Kõrvekile toetuse eest!

Huvitavad ja vajalikud raamatud

Väga põnev ja väljakutseid pakkuv keskkond on Swedbank Annetuskeskkond ning meie taotlus liituda selle keskkonnaga aastaks rahuldati. Annetuskeskkonna tegevuste raames oleme teinud hulgaliselt teavitustööd nii panga töötajate seas kui ka interneti kaudu. Annetuste eest soovime tõlkida ja kirjastada käsiraamatut autismspektri häirega lapsi õpetavatele spetsialistidele ja lapsevanematele. Colette de Bruini raamat „5 küsimust“ sisaldab terviklikku ja meetoodilist lähenemist, kuidas õpetada ja juhendada last. Annetuskeskkonna abiga planeerime raamatu valmis saada juba maikuuks. Täname siinkohal kõiki häid inimesi, kes panustasid ja loodetavasti panustavad veel meie abistamisse rahaliselt, preemiapunktide, hea nõu vm abil.

Eesti Autismiühing on aastate jooksul organiseerinud mitme raamatu tõlkimist ja kirjastamist.

Eesti Autismiühing on katusorganisatsioon, mis koondab autismspektri häiretega inimesi ja nende peresid ning erialaspetsialiste, aga ka kohalikke allorganisatsioone. 2013. aastal kuulus EAÜ-sse 2 allorganisatsiooni ja 202 üksikliiget. EAÜ tegevust juhib viieliikmeline juhatus.

Väga positiivse tagasiside sai Gunilla Gerlandi „Päris inimene“, mis pakub autismiga inimese enda analüüsi ja annab palju mõtlemisainet autismspektri häirete olemuse kohta. Programmi „Hariduslike erivajadustega laste õppevara arendamine“ raames kohandasime Peter Vermeuleni „Seks@autism.com“, mis on seksuaalkasvatuse õppematerjalid koolidele. Tänavu märtsis valmib järgmine tõlkeraamat, Susanne Schäferi „Tähed, õunad ja kumer klaas“. See on autobiograafiline raamat Saksamaalt pärit autismiga naiselt. Raamatu omapäraks on vahetu kirjutamisviis ja väga eriline elukäik, mis peaks pakkuma ka meie vanematele ning autismspektri häiretega inimestele ainet mõtisklusteks ja tuge otsinguteks.

Põlvamaa PIK – 20!

Kairit Numa
Põlvamaa PIK-i tegevjuht

Tänavu tähistab enamuse Eesti Puuetega Inimeste Koja maakondlikke kodasid oma kahekümnendat aastapäeva. Nii ka Põlvamaa Puuetega Inimeste Koda.

Pilguheit minevikku

Põlvamaa PIK alustas oma tegevust 1994. aasta novembris. Esimestel aastatel aidati luua puudespetsiifilisi organisatsioone ja teadvustati puuetega inimeste probleeme laiemale üldsusele. Samal ajal alustasid tegevust huvialaringid: käsitöö-, nahkehistöö-, õmblus-, muusika-, näite- ja arvutiring. 1999. aasta mais jõudis lõpule Põlva Päevakeskuse renoveerimine ning tööd alustati uutes ruumides.

Praegu on Põlvamaa PIK katusorganisatsiooniks üheteistkümneme liikmesorganisatsioonile ning nüüdseks on liikmeid kokku 900 ringis.

Põlvamaa PIK pakub alates 1999. aastast psüühilise erivajadusega inimestele igapäevaelu toetamise ja toetatud elamise teenust. Igapäevaelu toetamise teenust saab 45 inimest ja toetatud elamise teenust 18 inimest.

Koostööpartnerite ring suureneb aasta-aastalt

Põlvamaa PIK teeb koostööd paljude maakondlike kodade ja EPIKojaga, kõigi Põlvamaa omavalitsustega, SA Maarja Külaga, Põlva Roosi Kooliga, SA Põlva Haiglaga, Põlva maavalitsusega, Erihoolekande Pakkujate Liiduga, MTÜ-ga Iseseisev Elu, Töötukassa Põlvamaa osakonnaga, Eesti Agrenska Fondiga, Põlvamaa Partnerluskoguga jne. Koja esindaja kuulub regionaalsete investeeringute hindamise komisjoni, invatehniliste abivahendite komisjoni, Põlva valla sotsiaalkomisjoni ja volikogusse ning Roosi Kooli hoolekogusse.

Endine Põlva vald andis 2004. aastal kojale kolmekümneks aastaks kasutusvaldusesse endi-

se Peri põhikooli. Järk-järgult on püütud hoonet renoveerida ja kodusemaks muuta. Peril asuvad ka Põlva Toidupanga laoruumid.

Toidupank töötab kuus korda nädalas

2011 alustas koda tegevust toidupangana. Toidupanga tööd tehakse kuus korda nädalas, abi saavad kõik Põlvamaa omavalitsused, mitu MTÜ-d, organisatsioonid, koolid, kirikud ja üksikisikud, tegevust on laiendatud ka Võrumaale. Toidupanga tegevuse raames korraldatakse lisaks toidukogumispäevi kauplustes. Tegevusse kaasatakse vabatahtlikke.

Regulaarsed koolitus- ja teabepäevad

Põlva PIK korraldab regulaarselt teabe- ja koolituspäevi liikmesorganisatsiooni juhtidele ja maakonna puuetega inimestele. Viimaste aastate läbivateks teemadeks on olnud rehabilitatsioon, taastusravi, sotsiaaltoetused ja -teenused, puude raskusastme määramine, meeskonnatöö, enesejuhtimine, asjaajamine, dokumentatsioon ja raamatupidamine MTÜ-s, tööturuteenused. Eelmise aasta koolituste märksõna oli tervis. Puuetega inimestel oli võimalus tänu Tartu Tervishoiukõrgkooli õppejõududele ja tudengitele mõõta vererõhku, veresuhkrut, kolesterooli, kaaluda, mõõta pikkust

PÕLVAMAA-PIK

Põlvamaa PIK-i tegevuse põhieesmärgiks on olla puuetega inimeste valdkonnas tehtava töö maakondlikuks koostöö- ja koordineerimisorganiks, samuti aidata kaasa puuetega inimeste toimetuleku, elukvaliteedi ja ühiskonnaellu kaasatuse parandamisele. Kojal on kolmeliikmeline juhatus, tegevtoetajaid on viis. Koda on avatud igal tööpäeval kell 8–16. Tegevus toimub kahes keskus – **Põlva Päevakeskuses**, kus asuvad koja ja liikmesorganisatsioonide bürooruumid, ja **Peri Sotsiaalkeskuses**, kus pakutakse psüühilise erivajadusega inimestele igapäevaelu toetamise teenust.

1.

2.

3.

4.

Fotod: Erakogu

1. Põlvamaa PIK-i liikmesorganisatsioonide juhid külas Rakvere PIK-is. Külaskäik pagariärisse Päts.

2. Tervisepäev päevakeskuses

3. Tervisliku toitumise koolituspäev Kopli Taluköögis

4. Tervisepäev päevakeskuses

ja saada probleemide olemasolul nõu. Tervise nõustamise päeval osales ligi 80 inimest.

Liikmesorganisatsioonide juhtidele toimus mitu tervisliku toitumise alast praktilist koolitust, mida aitasid läbi viia Kopli Taluköök ja Põlva Talutoit. Kosmeetik Anne-Mari Kaldvee rääkis naha tervisest ja nahatüüpidest ning sellest, kuidas kaitsta nahka. Dr Helle Känd viis läbi koolituse "Seksuaalsus ja intellektipuu". Sügisel viidi läbi koos EPIKojaga läbi võrdse kohtlemise seminar. Lektoriks oli Eesti Inimõiguste Keskuse võrdse kohtlemise nõustaja Merle Albrant.

Mullu käis Põlvamaa PIK-is külalisi nii oma maakonnast kui ka teistest maakondadest. Organisatsioonide juhid käisid aga külas Rakveres Lääne-Virumaa Puuetega Inimeste Kojas, mille tegevjuht Helmi Urbalu oli kokku pannud huvitava päevakava.

Projekti „Julgesti vennad nüüd tööle“ raames külastasid Ida-Virumaa PIK-i koja tegevtootajad

koos teenusesaajatega. Muu hulgas tutvuti tegevusvõimalustega töökeskuses ning osaleti mitmes meisterdamise töötoas.

Iga aasta detsembris toimub Põlva kultuuri - ja huvikeskuses kontsert, kuhu on kutsutud kogu maakonna puuetega inimesed ja nende pereliikmed. Viimasel jõuluajal osales ligi 300 inimest.

Põlvamaa PIK on Eesti Agrenska Fondi projekti „Võitle võimekuse nimel“ koostööpartner. Projektis osalevad organisatsioonid, kes on valmis panustama ja juba panustavad erivajadustega noorte tööhõive korraldamisse – et vältida noore tegevusetat koju jäämist.

2014. aastal on Põlva koja koolituste tähtsimateks märksõnadeks ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon ning töövõimetoetuse seadus ja meeskonnatöö. Loomulikult jätkatakse iga-aastast tegevus- ja arendusprojekti elluviimist, pakutakse igapäevaelu toetamise ja toetatud elamise teenust ning tehakse toidupanga tööd.

Noorsootöö

Anneli Habicht
EPIKoja peaspetsialist

Tänavu talvel korraldas EPIKoda projekti PROGRESS raames viiepäevase puude teemaatilise koolitusprogrammi noorsootöötajatele.

Noorsootööna mõistetakse Eestis kõiki organiseeritud tegevusi, milles osalevad 7–26-aastased inimesed ning mis toimuvad väljaspool kooli ja kodu. Noorsootööd tehakse noortekeskustes ja -laagrites, huvikoolides ja -ringides, koolis (väljaspool õppetööd), kultuuriasutustes, spordiklubides ja isegi tänavatel (mobiilne noorsootöö). Noorsootöötajad tegutsevad riigi tasandil, kohalikes omavalitsustes, erasektoris ja kolmandas sektoris. Seekord õppisid üheskoos mitmete erinevate noorsootöö rollide täitjad – projektijuhist raamatukoguspetsialistini.

Koolitusprogrammi eesmärgiks oli tõsta noorsootöötajate valmisolekut puuete ja terviseprobleemidega noorte kaasamiseks noorsootöösse.

Kes millest rääkis?

Koolitusel saadi targemaks sagedamini esinevate puuete ja terviseprobleemide olemuse, tekkepõhjuste ja nendega kaasnevate erivajaduste alal. Arutleti, õpiti ja harjutati koos, kuidas kohandada igapäevast noorsootööd nii, et ka puuetega noortel oleks hea osaleda.

Sissejuhatuseks vaadati üle põhimõisted: mis on puue? mis on erivajadus? kuidas need kaks omavahel seotud on? Seejärel rääkis Kelly Grossthal Eesti Inimõiguste Keskusest võrdse kohtlemise teemal ja aitas seadusloomet tavakeelde „tõlkida“. Monika Haukanõmm EPIKojast tutvustas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni saamislugu ja olulisust, peatudes pikemalt konventsiooni noortega seotud lõikudel. Marit Kan-

nelmäe-Geerts SA Archimedes Euroopa Noored Eesti Büroost selgitas kaasava noorsootöö olulisust ja olemust. Puudeliikidest ja terviseprobleemidest keskenduti enamesinevatele ja noorsootöös sageli küsimusi tekitavatele teemadele: liikumispuue, kuulmispuue, nägemispuue, intellektipuue, psüühikahäire, autismispektri häired, diabeet. Põgusamalt peatuti teistel terviseprobleemidel ja liitpuudel. Lektoriteks-koolitajateks olid Külliki Bode, Janne Jerva, Kadri Joost, Sven Kõllamets, Agne Raumes, Anna-Kaisa Oidermaa, Ivica Mägi, Umberto Dorus Geerts, Anneli Habicht ja Marit Kannelmäe-Geerts.

Uute teadmiste rakendamiseks on vaja ka julgust. Just julguse „süstimise“ eesmärgil oli koolitusprogrammi sulandatud näiteid headest kaasava noorsootöö praktikatest, mis juba Eestis toimunud või toimivad. Epp Adler MTÜ-st HeadEst tutvustas projekti „Meelte mosaiik“, Laura Õigus jutustas oma inspireerivast tööst vaegnägijate ja pimedate skaudijuhina. Anneliis Jaanus Astangu

ajad õpihoos

Koolitusel osalejad.
Fotod: Kirke-Anneli Kuld

Kutserehabilitatsiooni keskusest jagas oma kogemusi Hooandja portaali toel toimunud projektist „Tants kõigile – erivajadustega või mitte!“, Heleri Luuga ja Kai Raku Eesti Erinoorsootöö ühingu noOr projekte „Meeltele avatud“ ning „Invert to Alert“. Et uued kaasava noorsootöö ideed ei jääks ideeks, tutvustas Velli Kivi rahastusvõimalusi programmi „Erasmus+“ raames.

Iseäranis head tagasisidet pälvisid osalejatelt aktiivõppe meetodid – rollimängude abil kogeti maailma vaegnägija ja pimedana ning prooviti liikumist liikumisabivahendiga. Viide koolituspäeva mahtus nii kehalisi kui mõtteharjutusi, oluliseks õppevaraks kujunesid osalejate endi kogemused puudega või terviseprobleemidega noortega.

Aitäh õppijatele, lektoritele ja külalistele! Suur tänu Marit Kannelmäe-Geertsile nõuannete eest koolitusprogrammi koostamisel ja SA Archimedes Euroopa Noored Eesti Büroole, tänu kellele sai iga osaleja „Kaasava noorsootöö käsiraamatu“ omanikuks. Uute õppimisteni!

Tee ise mäng!

Eesti Erinoorsootöö Ühing noOR kutsub osalema mängu ideekonkursil Lahenda Avatud Meeltega.

Loodav mäng peaks teavitama mängijaid enamlevinud eelarvamustest erivajaduste suhtes, mis takistavad inimeste võrdväärset kohtlemist.

Mängu ideekonkursile on oodatud lauamängud, seltskonnamängud ja arvutimängud.

Mängu kirjeldus, kasutamise võimalused, esitaja andmed (nimi, telefon, e-post) palume saata 30. aprilliks 2014 e-posti aadressile avatudmeeled@erinoor.ee

Töid võib esitada nii individuaalselt kui kollektiivselt.

Mängu hindamisel arvestatakse mängu esteetilisust ja kaasaegsust ning seotust konkursi teemaga.

Konkursi auhinnafond on **2x5 tasuta päevakruisi Helsingisse ning zürri poolt parimaks valitud mäng läheb teostamisele.**

Võitjad kuulutatakse välja 9. maiks 2014 ning nendega võetakse ühendust.

Ideekonkurssi Lahenda Avatud Meeltega toetavad Vabauhenduste Fond Avatud Eesti Fondi vahendusel ja Tallink.

Lisainfo

Kai Raku

projektijuht

551 4112

avatudmeeled@erinoor.ee

noOR
eesti erinoorsootöö ühing

TALLINK

Avatud Eesti Fond
Open Estonia Foundation

Tallinnas on tulekul Invamess 2014

■ Tallinna Puuetega Inimeste Koda korraldab 10.–11. aprillil messi „Invamess 2014”, mille eesmärgiks on suurendada puuetega inimeste, nende pereliikmete ja valdkonna spetsialistide teadlikkust teenustest ja toodetest, mis aitavad parandada puuetega inimeste igapäevast toimetulekut.

Neljandat korda toimival messil on esindatud üle 30 organisatsiooni, kelle väljapanekud hõlmavad nii õppimisvõimalusi, puuetega inimeste ühingute tegevust, abivahendi- ja meditsiinitooteid, rehabilitatsiooniteenuseid jpm.

Messil toimuvad infotunnid, mille teemadeks on töövõimetusreform, omastehooldus, vaimse tervise hoidmine ja probleemide ennetamine. Õpitubades arutletakse puuetega noorte väljakutsetest tänapäeval ja õpitakse interneti turvaliselt kasutama, viipekeelehuvilistel on võimalik selgeks õppida lihtsamad viiped.

Külastajatel on võimalik saada sotsiaaltöötajate käest teavet puuetega inimestele suunatud toetustest ja teenustest Tallinnas, toimetulekutoetusealast nõu, võimalust ja teavet abivahendite soetamiseks. Eesti Patsientide Esindusühingu juristid pakuvad õigusalast nõustamist, Sotsiaalkindlustusameti ja Haigekassa esindajad individuaalset nõustamist, puuetega laste vanemad kogemusnõustamist. Võimalik on mõõta veresuhkrut ja -rõhku ning lasta hinnata oma diabeediriski. Hoovimajas saab õppida pinget ja stressi vabastavaid harjutusi ning tervendada oma keha ja elu meeleseisundite ja mõtete muutmise abil.

Invamess toimub Tallinna Puuetega Inimeste Tegevuskeskuses aadressil Endla 59. Mess on avatud 10. aprillil kell 13–19 ning 11. aprillil kell 11–17, külastajatele on mess tasuta.

Messi ajakava, eksponentide nimekiri ja täiendav info: <http://www.tallinnakoda.ee/1,201>

Tauno Asuja, tegevjuht
Tallinna Puuetega Inimeste Koda
Tel: 52 56 560, 655 4161
E-post: tauno@tallinnakoda.ee
<http://www.tallinnakoda.ee>

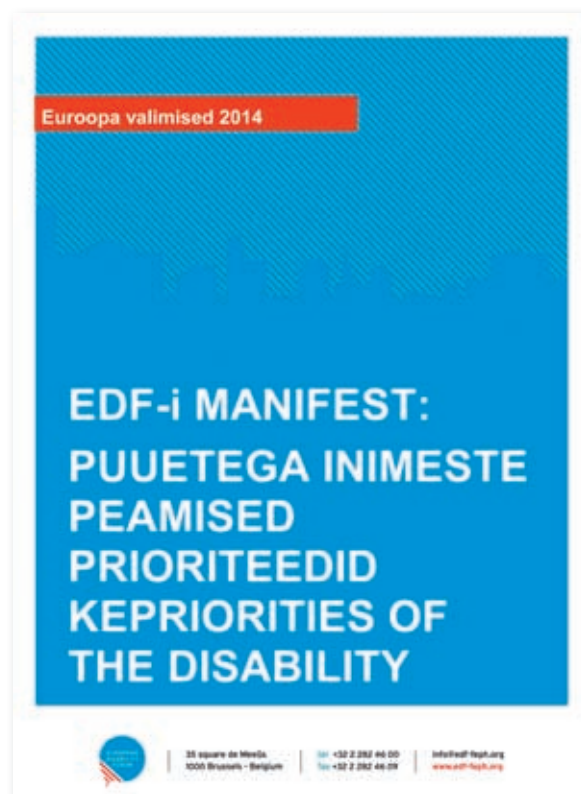
Euroopa valimiste

Meelis Joost

EPIKoja peaspetsialist välissuhete valdkonnas

Euroopa Liidus on 80 miljonit puuetega inimest (16% elanikkonnast).

Ühes neljast perekonnast EL-is on pereliikmel mingi puudu. Euroopa valimiskampaania on ainulaadne võimalus Euroopa parlamendi saadikukandidaatidele teha ettepanekuid, mis tagaksid puue inimestest Euroopa kodanikele võimalused täiel määral osaleda ühiskonnaelus, tagada sellele elanike rühmale kõigi poliitiliste, sotsiaalsete, majanduslike ja kultuuriliste õiguste täitmine. **EDF kutsub Euroopa parlamendi saadikukandidaate ja poliitilisi parteisid üles lisama oma 2014.a. Euroopa parlamendi valmisprogrammidesse järgmised prioriteedid.**

2014 aasta teemaline manifest

MEIE VÕTMEPRIORITEEDID

1. Kaasava, jätkusuutliku ja demokraatliku Euroopa visiooni esiletõstmine
2. Euroopa majandus- ja sotsiaalpoliitika reform, mis tagaks puuetega eurooplaste inimõiguste kaitse
3. Muuta tooted ja teenused ligipääsetavaks, kasutades selleks järgmisi meetmeid:
 - Euroopa Ligipääsetavuse Akt, kauaoodatud EL-i seadusandlik ettepanek muutmaks toodete ja teenuste kättesaadavus EL-i siseturul ligipääsetavaks
 - Avaliku sektori interneti kodulehtede ligipääsetavuse tagamise EL-i direktiiviettepanek, oluline seadusandlik ettepanek, osa EL-i digitaalse agenda paketist, mida hetkel arutatakse, millega muudetakse avaliku sektori internetikodulehed puuetega inimestele ligipääsetavaks
 - Transporditeenuste ja infrastruktuuri ligipääsetavus
 - Kaotada tõkked puuetega inimeste ja nende pereliikmete vaba liikumise eest
 - Muuta EL-i rahastamine puuetega inimeste jaoks barjäärivabaks
4. Üldise diskrimineerimist tõkestava direktiivi-ettepaneku vastuvõtmine, kaua töös olnud EL-i seadusandlik algatus, mille eesmärgiks on pakkuda puuetega inimestele (ning veel teistelegi elanikkonnarühmadele) kaitset diskrimineerimise vastu kõikides ühiskonnaelu valdkondades
5. Kohene EL-i ja tema liikmesriikide poolne ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni lisaprotokoll ratifitseerimine.

EL-i ning mõned liikmesriigid, hoolimata asjaolust, et ollakse ÜRO konventsiooniga liitunud, ei ole endiselt ratifitseerinud vabatahtlikku lisaprotokoll, mis sätestab olulised Konventsiooni elluviimise tugevdamiseks vajalikud eeldused

6. Luua EL-i institutsioonide juurde mehhanism, mis aitaks ellu rakendada ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, samas tagades, et sellesse on kaasatud puuetega inimesed

■ UUDIS

Loomisel puudega laste teenuste sidustatud mudel

■ Sotsiaalministeeriumi juhtimisel koostatakse HEV2 õpilastele osutatavate haridus-, tervishoiu-, rehabilitatsiooni- ja sotsiaalteenuste sidustatud mudelit ja selle rakenduskava

aastateks 2014–2020. Mudeli valmimise tähtaeg on 31.05.2014 ja selle koostamist veab sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna peaspetsialist Pille Vaiksaar.

Euroopa Puuetega Inimeste Foorumil on uus kodulehe kujundus ja uus logo

Meelis Joost

EPIKoja peaspetsialist välissuhete valdkonnas

EDF esitles uut visuaalset identiteeti, mille raames on organisatsioonil uus logo, värvid, disain ja kommunikatsioonilahendused. Muudatuste rakendamisel lähtuti ligipääsetavuse standarditest ning võeti arvesse puuetega inimeste liikumise ideid ja põhimõtteid.

Uue logo ümar kuju tähistab kaitstust ning võrdust. Logo õhupallivorm tuletab meelde EDF-i ja tema liikmesorganisatsioonide poolt mõned aastad tagasi läbi viidud kampaaniat „1million4disability“, mille lõppedes lasti Brüsselist Euroopa Komisjoni ja Euroopa

Liidu Nõukogu peahoonete juurest taevasse sadu õhupalle – teadmiseks, et meil on täita oma missioon ning et lõpuks soovitud tulemus saavutatakse. Punased triibud vasakul servas moodustavad ruupori kuju ning neid võib kujutada ka helilainetena. Logo seda osa võib vaadata ka kui amfiteatri lava, kus toimuvad arutelud ja võetakse vastu otsuseid.

Logo kuju meenutab samuti maa-kaartidele tekkivat mulli, mis näitab ära kohad, kus oled käinud. See ütleb: Me oleme siin! Meil on nägemus! Me tahame paremat homset! Me tahame, et meie häält kuulda võetaks!

EDF kutsub liikmeid ning liikmete liikmeid uut logo ning uuendatud, ligipääsetavat kodulehekülge aktiivselt kasutama.

UUDIS

Töötukassa pakub erivajadustega inimeste palkamiseks uusi toetusi

Töötukassa pakub sellest aastast täiendavaid toetusi ja teenuseid, mis aitavad tööandjatel palgata pikaajaseid töötuid ja erivajadusega inimesi. Töötukassa saab toe-

tada puudega inimesi, kes füüsilisest isikust ettevõtjana ise endale tööd annavad. Näiteks hüvitatakse ka pikaajase töötü koolitus 50 protsenti ja kuni 1250 euro ulatuses.

Uuring

vaimupuudega

noortest tööturul

Uuringut refereeris **Anneli Habicht**
EPIKoja peaspetsialist

Detsembris 2013 ja jaanuaris 2014 viis OÜ InCase Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituudi tellimusel läbi uuringu „Vaimupuudega noorte osalemine tööturul“. Eesmärk oli vaadelda osalemist ja osalemisvõimalusi avatud tööturul läbi noorte endi, tööandjate ja tegevusjuhendajate vaatenurga ning kaardistada kitsaskohti.

Vaimupuudega inimesed tahavad tööl käia

Uuringus osalesid 23 suurt ja 30 keskmist vaimupuudega töötajate palkamise kogemuseta ettevõtet; 11 ettevõtet, kel oli vastavaid kogemusi; 18 vaimupuudega inimest vanuses 19–45; kümme vaimupuudega inimeste tegevusjuhendajat ning üks tööhõivespetsialist.

Uuringus osalenud vaimupuudega inimestest veidi rohkem kui pooled käisid tööl – enamus neist avatud tööturul, mõni ka kaitstud töökeskkonnas tugikeskustes.

Enamik uuringus osalenud vaimupuudega inimestest rääkis, et neile meeldib või meeldiks tööl käia. Seda kinnitasid ka tegevusjuhendajad. Peamiste põhjustena, miks tööl käia, tõid vaimupuudega inimesed ise välja soovi raha teenida, suhelda teiste inimestega, leida tegevust ning kodust välja saada. Sama kirjeldasid ka tegevusjuhendajad – vaimupuudega inimene vajab tegevust, tunnet, et ta saab kuidagi kasulik olla, ning neile, kel puudub pere toetus, on töölkäimine ka majanduslikult väga vajalik, et eluga hakkama

saada. Need intervjueeritud, kes ei ole kordagi avatud tööturul töötanud, kes alles õpivad või kelle töökogemused piirduvad üksnes kaitstud tööga tugikeskuses, tõid peamiste hirmudena töölemineku ees välja pelguse, kuidas nad saavad hakkama rutiiniga (vara tõusmine, kindla pikusega tööpäevad) ja töö sisuga, ning kartuse, et töö võib olla neile üle jõu käiv (liiga pikad päevad, füüsiliselt raske). Peamisteks toetajateks ja abistajateks vaimupuudega noorte tööotsingutel ja tööga kohanemisel on tegevusjuhendajad, vanemad ja aktiivsed sõbrad.

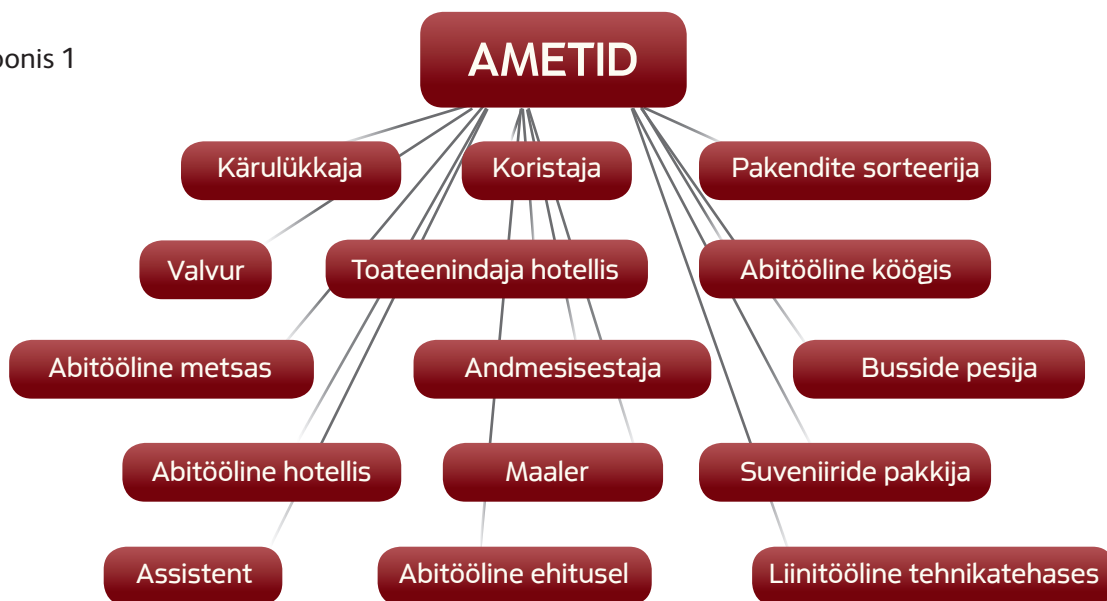
Vaimupuudega noor kui hinnatud töötaja kollektiivis

Enamik uuringus osalenud ettevõtteid, kel oli kogemusi vaimupuudega inimestele töö andmisega, kiitis vaimupuudega töötajate entusiasmi, pühendumist, lojaalsust ja püüdlikkust. Tööandjatele meeldis, et vaimupuudega inimene tahab tööd teha – ta silmad säravad ka siis, kui ta teeb näiteks päevast päeva ühte ja sama tööd, mida paljud teised oma rutiinsuses välja ei kannata. Ühiskondliku panuse ja heateo tähtsus vaimupuudega inimeste töölistamisel tuli välja peamiselt rahvusvaheliste suurfirmade Eesti üksustes.

Üks levinumaid vaimupuudega töötajate leidmise viise oli seotud tugiorganisatsioonide või kutsekoolidega, kes olid pakkunud ettevõtjatele enda kliente praktikale ja tööle. Mõnesse firmasse olid vaimupuudega inimesed jõudnud tööle tavakonkursi kaudu. Vaimupuudega töötajate peamise nõrkusena tõid enamik tööandjaid ja tegevusjuhendajaid välja suuremat ajakulu nende väljaõpetamisel ning töötamise aeglust – tehes

Uuringus osalenud vaimupuudega inimeste ametid

Joonis 1

Vaimupuudega inimeste mitte palkamise põhjused

Joonis 2

täiskoormusega tööd, ei jõua nad tihtilugu ära teha sama töömahtu, mis teised. Samuti tuleb vaimupuudega inimesele üle rääkida mõningaid asju, mida töandaja eeldab kui iseenesestmõistvat. Ettevõtetest, kus vaimupuudega inimesed on tööd saanud, ei toonud keegi välja erilisi probleeme nende sobitumisega kollektiivi.

Töötamine ja palk

Vaimupuudega töötajate arusaam palgast oli küllaltki erinev – mõni oli rahul ka praktika eest makstud 10 euroga kuus ja neile oli põhiline teadmine, et nad üleüldse teenivad „oma raha“. Ka avatud tööturul töötajatest rahuldusid osad väikese, 50–100-eurose kuupalgaga. Teised jälle pidasid palka väikseks ja soovisid rohkem. Siiski ei kaalunud keegi palga pärast töökohta vahetamist. Töösuhte katkemise taga oli enamasti vai-

mupuudega töötaja soov lahkuda, sest töö sisu ei meeldinud või ta lihtsalt ei viitsinud tööl käia.

Miks ei palgata vaimupuudega inimesi?

Ettevõtete seas, kes ei olnud vaimupuudega inimesi tööle palganud, joonistus välja kolm tüüpaži: esiteks ettevõtted, kes ei ole palganud vaimupuudega inimesi, kuid oleksid valmis reaalselt võimalust kaaluma; teiseks „jah, aga mitte minu firmas“ tüüpi ettevõtted, mille juht on sõnades vaimupuudega inimeste suhtes salliv, kuid enda firmasse tööle ei võtaks; kolmandaks need, kes ei ole sallivad vaimupuudega tööjõu osas. Ettevõtjate intervjuudest ilmses ka väärarusaamu, üks levinumaid oli vaimupuude ja psüühikahäirete sassiajamine.

|| <http://www.erinevusrikastab.ee/files/Tulemused.pdf>

Kultuurifestival Viljandis tuleb jälle!

Intervjueris Helen Kask, EPIKoja peaspetsialist

Vabariiklik puuetega inimeste kultuurifestival toimub tänavu juba 19. korda ja ikka traditsiooniliselt Viljandis.

Seekord leiab festival aset 7.–8. juunil hansapäevade raames. Peakorraldaja, Viljandi Puuetega Inimeste Nõukoja tegevjuhi Krista Neeringu sõnul on Viljandi olnud parim paik festivali korraldamiseks, sest siin armastatakse kultuuri ja neid inimesi, kellele meeldib teistele rõõmu valmistada, jätkub alati.

Puuetega inimeste kultuurifestival on pika ajaloo ja traditsioonidega üritus, samas suurem osa Viljandi elanikest ei tea festivali toimumisest suurt midagi. Kas ja kuidas plaanite kohalike teadlikkust tõsta?

Kindlasti plaanime kohalike teadlikkust tõsta. Loodetavasti annab oma osa teavitamisele juurde see, et oleme koostöös Sakala keskuse juhtkonnaga planeerinud festivali hansapäevade programmi üheks osaks. Hansapäevad on tuntud üle Eesti ning samuti väljaspool riiki, mis kindlasti aitab kaasa festivali toimumisest teavitamiseks. Kohalike elanikke plaanime informeerida ajalehe ja raadio vahendusel. Viljandi puuetega inimeste organisatsioonide juhid vahendavad infot ka oma liikmetele. Ja oodatud on kõik, kes peavad lugu kultuurist – laulust, tantsust ja näitemängust.

Mida uut toob tänavune puuetega inimeste kultuurifestival? Mis on need kolm põhjust, miks peaks 2014. aasta festivali külastama?

Uuenduslikuks peamegi seda, et kultuurifestival toimub hansapäevade raames. Sellega seoses ootame suuremat huvi ja külastajate arvu nii Viljandi linnarahva kui ka väliskülaliste osas. Loodame, et sellel aastal osaleb rohkem erinevaid näite-, tantsu- ja laulugruppe.

Kolm põhjust võiksid olla järgmised: „mitmekesisus rikastab kultuuri“ ehk puuetega inimeste omanäoline väljendus laulust, tantsust ja näitemängust on värskendavaks kogemuseks; nende inimeste pakutavad etteasted on õpetlikud, siirad, positiivsed ja väga vahetud, mis kindlasti vääraks tunnustust iga uue ürituse külastaja näol; lisaks kultuurile pakuvad emotsionaalset naudingut Viljandi kaunis loodus, lossimäed, järv ja paadimees. Viljandi linn iseenesest on külastamist väärt.

Kas ja milliseid uusi koostööpartnereid on teil kavas korraldusprotsessi kaasata?

Meie korraldustoimkonda on kaasatud uusi spetsialiste, kultuuritöötajaid, žürii liikmeid. Korraldusliku poole pealt loodame uuendusena teha koostööd kultuuriakadeemia tudengitega. Õhtusel meeoleluüritusel soovime pakkuda mõnusat lõõgastust, tantsu- ja laululusti koos uute tegijatega.

Milleks üldse on vaja kultuurifestivali puuetega inimestele?

Ikka samadel põhjustel, milleks on vaja kõigile meile kultuuri ja kultuurifestivale. Eneseväljendamisvajadus, kokkusaamisrõõm ja ühtekuuluvustunne on need, mis meid ikka ja jälle kokku toovad. Tore, et on puuetega inimesi, kes soovivad läbi kultuuri ennast teostada, ja veel tänuväärsem on see, et on inimesi, kes neid juhendavad. Elu on näidanud, et tänu festivalidele on võimalik leida uusi väljundeid esinemisteks.

Seega, tere tulemast Viljandi puuetega inimeste kultuurifestivalile!

Kuidas pääseb kun

Helen Kask

EPIKoja peaspetsialist / projekti „Kumu“ projektijuht

2013. aasta kevadel ja suvel kaardistas ja analüüsis Eesti Puuetega Inimeste Koda koos liikmesorganisatsioonidega viit Tallinas asuvat muuseumi, et näha, millised on neis kohtades kunstielamuse saamise võimalused puuetega inimestel. Vaatluse all olid Kumu kunstimuuseum, Kadrioru kunstimuuseum, Mikkel muuseum, Niguliste muuseum ja Adamson-Ericu muuseum.

Vaadeldi muuseumile ligipääsu ja liikumisvõimalusi hoonetes, hinnati giiditeenust, haridusprogramme ja töötajate suhtlemisvalmidust. Sarnaseid füüsilise keskkonna auditeid on tehtud varemgi, kuid nii põhjalik ülevaade, milles ühes dokumendis keskendutakse erinevatele puudegruppidele, on Eestis esmakordne. Liikumis-, nägemis-, kuulmis- ja intellektipuude andmekogum, mis Eesti Kunstimuuseumile edastati, oli pea pooltuhat lehekülge analüüsi, soovitusi ja lisalugemist. Erinevate puudegruppide vajadused muuseumikeskkonnas orienteerumisel on niivõrd erinevad, mistõttu ei keskendu käesolev artikkel uurimistulemuste ümberkirjutamisele, vaid räägime kaasatud ekspertidega kultuurile ligipääsetavuse olukorrast Eestis ning jagame projektist saadud kogemusi.

Küsimustele vastavad **Jüri Järve** (Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit), **Külliki Bode** (Eesti Vaegkuuljate Liit), **Margarita Razorjonova** (Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit) ja **Mari Sepp** (Eesti Pimedate Liit).

Ligipääsetavuse mõiste hõlmab ka kultuurile ligipääsetavust. Milline on teie hinnangul kultuurile ligipääsetavuse olukord Eestis?

Margarita Razorjonova (MR): Tänapäeval küll tunnistatakse puuetega inimeste õigust osaleda

teistega võrdsetel alustel kultuurielus, kuid ürituste toimumispaigad ise ei ole veel võimelised tagama sellist kvaliteeti, et puuetega inimesed saaksid kultuurielust osa samaväärselt tavainimestega.

Jüri Järve (JJ): Kultuurile ligipääsetavuse olukord liikumispuudega inimestele on seinast sein. Silma jääb uute muuseumide, kultuurirajatiste ja teiste ehitiste (Kumu, Solaris) hea ligipääs. Samas on hulk näiteid vanematest ja muinsuskaitse all olevates hoonetes paiknevatest kultuuriobjektidest, kuhu sisse ei pääse. Näiteks Niguliste ja Kadrioru kunstimuuseumisse pääseb sisse ainult kohanduste ja kõrvalise abiga. Peamisteks takistuseks on astmed ja lävepakud. Kahes nimetatud muuseumis on küll kasutusel teisaldatavad kaldpinnad, mis aitavad astmeid ületada, kuid info nende olemasolust on puudulik. Sellises olukorras võivad inimesed muuseumisse lihtsalt minemata jätta. Seega on väga oluline külastajaid taolistest võimalustest teavitada nii kohapeal kui ka veebilehel.

Mari Sepp (MS): Nägemispuudega inimeste jaoks tähendab kultuuri ligipääsetavus kirjeldustõlkega teatrietendusi ja filmiseansse, punkt- ja helikirjas raamatuid, muuseumides kirjeldustõlkega giiditeenuseid. Kindlasti on olulisel kohal ka kultuuriasutuste füüsiline ligipääsetavus, tunnetatava juhttee ja maamärkide olemasolu. Heameel on tõdeda, et kultuuri ligipääsetavus nägemispuudega inimeste jaoks liigub paremuse poole, kuid rahuldavale tasemele jõudmiseks on veel pikk maa läbida.

Külliki Bode (KB): Mulle tundub, et hetkeolukord kuulmispuudega inimeste vaatevinklist ei ole halb, aga ka mitte piisavalt hea. On väga tore, et Eesti Kunstimuuseum taolise projekti läbi viis. Viimasel ajal on meiega ühendust võtnud mitmed teised kultuuriasutused, et parandada ligipääsetavust just puudega inimestele. Oleme igati positiivsed ning valmis tegema koostööd. Mida rohkem kultuuriasutusi end ligipääsetavamaks teeb, seda rohkem on rahulolevaid inimesi ja seda õnnelikum on ühiskond.

stitle ligi?

Millised on valdavad murekohad ja kas reaalselt probleemidega tegeldakse?

JJ: Eestis kehtib juba 12 aastat ehitusmäärus, mis reguleerib ühiskondlike hoonete ligipääsetavust puuetega inimestele. Kahjuks ei arvestata mitte alati nende nõuetega, eriti muinsuskaitse all olevate hoonete puhul. Samas on häid näiteid Lätist ja Leedust, kus eurorahade toel on oluliselt parandatud ligipääsetavust muinsusobjektidel – Sigulda, Bauska, Medininkai kindlused ja Rundale barokkloss. Ehitatud on juurdepääsuteid, lifte, invatualette. Siguldas on isegi kolm kindlustuse mudelit nägemispuudelistele kompimiseks. Eesti jääb kahjuks naabritest oluliselt maha, muinsuskaitse on justkui „püha lehm“, keda puutada ei tohi.

Loomulikult on ka häid näiteid, kus kokkuleppel Tallinna linnavalitsusega kooskõlastab TLIÜ ja osaleb uusehitiste vastuvõtu protsessis, seda invanõuete täitmise osas. Kolme aasta jooksul on tegeletud üle 300 erineva hoone ja rajatisega Tallinna linnas. Mujal Eestis on invanõuete täitmine juhuslik.

MS: Nägemispuudega külastajatele annavad muuseumist ettekujutuse võimalus eksponaate katsuda, olulisemate väljapanekute-teoste kirjeldused ja füüsiline ligipääsetavus. Kõige olulisem on, et kultuuriasutustel oleks huvi ja soov muuta enda sündmused nägemispuudega inimestele kättesaadavaks, sest alati ei pruugi ligipääsetavuse parandamine kulukas olla. On väga meeldiv, et aina enam pöörduvad kultuuriasutused ka Eesti Pimedate Liidu poole palvega testida nägemispuudega inimeste ligipääsetavust. Oleme sellistele kutsetele alati avatud.

KB: Eks peamine probleem on finantsiline, rahamured kimbutavad pea kõiki kultuuriasutusi. Kindlasti sõltub ligipääsetavus ka vastava asutuse personalist, õigupoolest nende teadlikkusest ja tahtest puudega inimeste heaks midagi teha. Viimasel ajal on hakanud huvi suurenema, mis on väga tervitatav tendents.

MR: Meie praktikas oli Kumu algatus esimene projekt, mille raames olid ekspertidena kaasatud

intellektipuudega inimesed. Oli hea teada, et intellektipuudega inimeste arvamus oli tähtis ja oodatud. Algatus võiks olla hea ja õpetlik näide ka teistele kultuuriasutustele, kuidas teha oma teenuseid kättesaadavamaks erivajadustega inimestele.

Minnes konkreetselt Eesti Kunstimuuseumi juurde, siis milline on filiaalide ligipääsetavus?

JJ: Kahtlemata on Kumu ligipääs kõige parem, on ju tegemist suhteliselt uue hoonega. Mis aga ei tähenda, et seal kõik korras oleks. Soovitasime tuua invaparkimise kohad sissepääsule lähemale. Talveoludes on see väga oluline, sest ratastoolide liikumine lumel on raskendatud. Paljud suured sissepääsuksed avanesid väga raskelt, kolmest invatualetist oli sobilike mõõtudega ainult üks jms. Positiivne oli ratastoolide laenutus vanuritele ja liikumiskustega inimestele. Kadrioru, Mikkel, Niguliste ja Adamson-Ericu muuseumidesse sisenemine vajas kõrvalabi ja jääb osaliselt kättesaadavaks elektrilise ratastooli kasutajale.

MS: Ilma saatjata jõuaksid muuseumideni vaid väga hea orienteerumisoskusega pimedad inimesed, valge kepiga liikumiseks puuduvad juhtteed ja maamärgid. Kõige parem ligipääsetavus on Kumus, kus infolauast anti nägemispuudega inimestele valged kindad skulptuuride katsumiseks, ja sai kasutada audiogiide. Lisaks on muuseumis kolmanda korruse reljeefne plaan, millega külastajad saavad kassa juures tutvuda. Kirjeldustõlkega giiditeenust kahjuks üheski filiaalis ei pakuta.

KB: Kunstimuuseumi filiaalide kunstimuuseumi filiaalide ligipääsetavus kuulmispuudega inimestele on hea. Peamised erinevused meie jaoks avaldusid ruumide heliakustika, eksponaatidest arusaamise ja giidide suhtlusviiside vahel. Kõige ligipääsetavam on Kumu, kus suurepäraseks abivahendiks on audiogiidid. Kurtide hinnangul ligipääsetavusel vahet ei olnud, sest üheski muuseumis ei olnud viipekeelset giidi ega olulist vahet eksponaatidest arusaamisel (nt kirjalik informatsioon).

Ekspertid kaardistavad Eesti Kunstimuuseumi ligipääsetavust. Fotod: Erakogu.

MR: Kunstimuuseumi filiaalide ligipääsetavus on üldiselt hea. Võtsime hindamise aluseks, kuidas intellektipuudega inimene saab üksinda muuseumis hakkama. Lähtuti sellest, kui arusaadavalt on korraldatud muuseumisisene informatsioon ja töö: muuseumi leidmine, piletite ja programmide informatsioon, tualettruumide ja lifti paiknemine, töötajate kättesaadavus, näituste ruumid, orienteerumise võimalused, haridusprogrammid. Filiaalide erinevus intellektipuudega inimeste jaoks seisnes hoone ruumide märgistamises. Mõnes kohas ei olnud arusaadav, kuhu viivad trepid, kus asuvad tualettruumid, väljapääs jne. Suuri erinevusi me filiaalide vahel ei tuvastanud, igal filiaalil on oma plussid ja miinused.

Samas saame ju nõustuda, et Eesti Kunstimuuseumi algatus on igati kiiduväärne?

Kõik: Tegemist on kiiduväärne ja vajaliku algatusega!

JJ: Just seetõttu, et kaasatud on erinevad puudeliigid. Selliseid hinnanguid erivajadustega ini-

meste ligipääsust peaksid tellima kõik riiklikud kultuuri- ja meditsiinasutused, omavalitsused jne. Ligipääs ühiskondlikule elule on meie kõigi põhiõigus, millele viitab ka ratifitseeritud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon.

KB: Tänu sellistele algatustele on lootust, et ka teised kultuuriasutused leiavad võimaluse, kuidas kaasata puudega inimesi ning teha neile kultuuritarbimine senisest ligipääsetavamaks.

Kas teid kaardistusprotsessi juures miski ka üllatas?

KB: Meid üllatas kõige enam, kui kaunid on meie muuseumid ja milliseid huvitavaid eksponaate võib neis kohata! Väga kurb, et oleme nii muuseumikaugeks jäänud, et ei ole neisse kuigivõrd sattunud.

JJ: Oleme taolisi auditeid teinud juba aastaid ja koostanud kümneid aruandeid ning midagi eriti üllatavat ei kohanud. Tahaks ära märkida kõikide muuseumitöötajate abivalmidust ja siirast huvi kaardistusprotsessi vastu. Kasutasime mõõtmiste

Eesti Kunstmuuseum on EPIKojale tänulik ettepaneku eest üldse selline analüüs tellida. Kultuuriasutuste ligipääsetavusest on ju räägitud palju, tavaliselt piirdub see küll tehtu ja tegematajätmistega, võimalikkuse ja võimatuse fikseerimisega; teemale tervikliku lähenemiseta. Tunnistame, et päris iseseisvalt ei oleks muuseum ilmselt selle mõtte peale tulnud. Alguses oli haridusalane koostöö EPIKojaga Kumu kunstmuuseumil, mis tänu projekti eestvedajale Jane Meresmaa-Roosile laienes teistesse EKM muuseumidesse ning ühiste arutelude tulemusel jõudsim tõdemuseni, et nii kunstmuuseumi kui kogu muuseumivaldkonna huvides oleks teostada pilootprojektina kaardistus muuseumide ligipääsetavuse kohta. Positiivset suhtumist ja abi näitas kohe üles ka kultuuriministerium. Nüüd, kus meil on 2013. aasta lõpu seisuga kõigis EKM filiaalides kaardistatu, monitooritu, kokku võetu ja soovitatu põhjaliku dokumentatsiooni näol kaante vahel, tunneme, et oleme saanud teadlikumaks, rikkamaks ja hoolivamaks. Hea on iseenast nii-öelda kõrvalt vaadata ning väga

selgelt aduda, et normide järgimine pole tüütu „linnukese pärast“ kohustus, vaid iga parendus on abiks konkreetsele külastajale. Jätkutegevusena toimus 6. veebruaril 2014 Kumu seminar „Tõmbejõud“ (seminarile andis pealkirja Kumu hoone uste raskesti avatavus!), kus tutvustati kaardistust, kuulati teiste muuseumide kogemusi ning analüüsiti tegevusi ja lähtekohti, mis peaks olema aluseks nii olemasolevate muuseumihooneteja ekspositsioonide ümberkorraldamisel kui uute rajamisel (ERM). Meile oli üllatuseks suur osalejaskond – lisaks sihtgruppide esindajatele oli projekti vastu suur huvi muuseumitöötajatel, tudengitel, arhitektidel, disaineritel jt.

Tõsi, nüüd oleks aeg uueks ringkäiguks, näiteks tutvumaks Niguliste kunstmuuseumi vahepeal uuenenud garderoobide, tualettide ja poeruumidega. Erivajadusega inimesed on meie muuseumidesse oodatud. Ärge vaid unustage meile edastamast oma tähelepanekuid – igasugune tagasiside on teretulnud.

Piret Lindpere

Kumu hariduskeskuse kuraator

juures digiloodi, laserkaugusmõõtjat, mobiilseid vahendeid ning kogu see tegevus oli neile väga põnev. Üllatav oli pigem tavainimestele, et invarnormid ja soovitusel on loogilised ja lihtsad ning paljude asjade peale ise ei tule.

MS: Väga positiivne oli muuseumitöötajate abivalmidus.

MR: Meie jäime väga rahule haridusprogrammidega. Programmide juhid oskasid kaasata intellektipuudega inimesi, suhelda piisavalt lihtsas keeles ning olla huvitavad ja karismaatilised. Ka filiaalide teeninduspersonali suhtumine intellektipuudega inimestesse oli hea ja sõbralik.

Mida soovitate teistele kultuuriasutustele, kellel on soov pöörata tähelepanu ka erivajadusega külastaja heaolule?

KB: Esimene soovitus: ärge kartke meid külla kutsuda ja meie arvamusi kuulda võtta. Anname heameelega soovitusi, kuidas ligipääsetavust parandada või meiega suhelda ning oleme lõppkokkuvõtteks väga tänulikud kliendid.

JJ: Soovitaks pöörduda puuetega inimeste organisatsioonide poole ning nõu küsida. Kuna enamasti on tegemist MTÜ-dega, kel rahalised vahendid vägagi piiratud, siis tuleks arvestada, et suuremaid olukorra hindamisi tehakse tasu eest. Kulub ju korraliku aruande koostamiseks palju aega ning positiivsena saavad paljud puudega inimesed tööd.

MS: Nägemispuude seisukohast saab kõige parema tulemuse, kui pöörduda piirkondlike nägemispuudega inimeste ühingute või Eesti Pimedate Liidu poole. Koostöös nägemispuudega inimestega saab testida ja parandada ligipääsetavust.

MR: Soovitame pöörata tähelepanu just Eesti Kunstmuuseumi kunstmuuseumi algatusele ning kasutada võimalust enda teenuste ja hoone ligipääsetavuse hindamiseks kas sarnase auditi läbiviimisel või teisel, neile sobival moel. Meie kogemus näitas, kui tähtis on intellektipuudega inimesel teada ja tunda, et tema arvamus on tähtis ja tal on võimalus midagi mõjutada ja muuta.

Eestlastel seekor paraolümpiale as

Helen Kask
EPIKoja peaspetsialist

Eesti sportlasi Sotši paraolümpial võistlemas ei olnud. Millised on meie talvealade invasportlaste probleemid, sellest räägivad Eesti Invaspordi Liidu peasekretär Signe Falkenberg ja Eesti Paraolümpiakomitee peasekretär Margus Hernits.

Pilguheit minevikku

Suvistel paraolümpiamängudel osalevad meie sportlased juba pärast taasiseseisvumist ehk 1992. aastast. Viimati võisteldi Londonis ning tulemustega võib rahule jääda, olgugi et ühtegi säravat medalit ei nopitud. Seevastu talvistel mängudel ei ole meie sportlased kaasa löönud juba üle kümne aasta. Parim saavutus jääb 1994. aasta Lillehammerisse – pronksmedal murdmaasuusatamises. Albertville'is ja Lillehammeris osaleti veel mitmel alal – kelgukis, laske- ja murdmaasuusatamises, kiiruisutamises. Hiljem on tubli olnud just kelgukihokis. 2000ndate alguses räägiti Eesti kelgukihokist kui maailmatasemel spordialast, kus võisteldakse võrdväärselt maailma liiga tiimidega ning saavutatakse ka häid tulemusi. Ala säravaimateks momentideks jäid 1998. aasta Nagano paraolümpiamängude neljas koht ja EM-i pronksmedal 2005. aastal. Kõigest neli aastat pärast Naganot, 2002. aastal Salt Lake Citys jäädi viimaseks. Üheks põhjuseks oli kindlasti konkurentsi kasv, sest lisandunud oli mitu uut maad: Itaalia, Tšehhi, Korea ja Poola. Uute meeskondade juurdetulekuga muutus ka võistlustele pääsemise kvalifikatsioonisüsteem, mida saab iseloomustada sõnadega „karm, aga õiglane“. Uuenenud olukorras sai Eestile üsna

kiirelt selgeks, et ei jätku inimressursi ega ka rahalist võimekust võidujooksuga kaasa minna.

Seega 2002. aastal said läbi eestlaste etteasted talvistel paraolümpiamängudel. Kelgukihokis püüdlused loomulikult ei lõppenud, nii EM-idel kui MM-idel saavutati olulisi edusamme. Ja mis peamine, eestlased olid konkurentsivõimelised, kellega taheti mängida. Näiteks võideti 2009 MM-i B-divisjoni, aastaks 2012 saadi A-divisjoni, milles mängiti maailmameistri USA-ga veel lisaajalgi viiki ja kaotus tuli alles karistusvisete järel.

Probleemne kui Rubiku kuubik

Eesti Invaspordi Liidu peasekretäri Signe Falkenbergi sõnul on peamiseks mureks spordihuviliste noorte vähesus. „Liikumine on elu alus, kuid maailmatasemel sporditegemiseks jääb ilusast mõtlemisest väheks. Tippспорт nõuab palju aega ning pühendumist, intensiivsed trennid toimuvad mitu korda nädalas. Ei saa mõelda, et ma täna ei viitsi, jätan minemata,“ ütleb Signe Falkenberg, lisades, et üha vähem noori leiab tee (tipp)spordini ning kedagi käekõrval trenni vedada ka ei saa.

Kuid üksi treeningul konutamisest ei ole ka kasu, head tulemused sünnivad koostöös treeneriga. Iga inimene aga invasportlasi trennima ei sobi. Vaja on tunda puudespetsiifikat, osata hinnata sportlase võimekust ning vastupidavust. Tegemist on suure lisakoormusega treenerile endale, millega ei kaasne teab mis suurt lisatasu. Vabatahtliku töö ei ole aga jätkusuutlik. „Me ei leidnud kelgukihoki meeskonnale kvalifitseeritud treenerit, kuigi otsisime ja palusime jäähokitreenereid, aga keegi ei tahtnud meid trennida. Paljude meelest polnud kelgukihoki vist tõsine sport. Peale Nikolai Lopassovi lahkumist olid meie abilisteks Sergei Toode, Pelle Sildre, Aivar Sikk, kõik ise mängijad ja asjaarmastajad,“ räägib Falkenberg probleemidest.

...d talvisele ...ja ei olnud – jälle!

Eestlaste üks edukamaid invaspordialasid on olnud kelguhoki. Täna on ala kahjuks madalseisus.
Foto: Margus Almers

„Sporditegemine nõuab ka suurel hulgal raha. Olukorras, kus paljud puudega last kasvatavad vanemad tulevad ots otsaga kokku, lisaväljaminekuks raha lihtsalt ei jätku. Varustus on spetsiifiline, eritellimusel valmiv ja väga kallis.“

Kuludega on seotud ka igapäevane treening, liikumispuudega inimestele on suurim neist transpordikulu. Tähtis on osaleda ka treeninglaagrites ning väiksematel võitlustel nii kodu- kui välismaal. Sportlane ise võistlusele ei sõida, vaja on saatjat, mis on täiendav kulu. „Tõsi, kelguhoki poistest vajasid saatjat üksikud, nad olid ikka väga iseseisvad ja tublid. Küll aga oleks pidanud sellise meeskonna taustajõud olema suurem – arst-füsioterapeut, varustuse mänedžer, lisaks

hokitreeneritele üldfüüsilise treener, tiimi juht. See oleks olnud minimaalne komplekt. Meil olid aga poisid ise meistrimehed, doktorid, massöörid, asjaajajad,“ kinnitab Falkenberg.

Probleeme ja murekohti on teisigi, mille selgitamine ja mõistmine võtab aega. Praegu meenutab olukord kui sassis Rubiku kuubikut, mille kokkupanek ja värvide sobitamine on suur väljakutse mitmele osapoolele.

Kuidas edasi?

Eesti Paraolümpiakomitee peasekretäri Margus Hernitsa sõnul on selge see, et lühikese aja ei ole võimalik kõiki probleeme lahendada. Erivajadustega inimeste spordis valitseb olukord, kus on

Mis on kelguhoki?

Kelguhokit mängitakse spetsiaalsel uiskudega kelgul istudes ja litrit väravasse ajades. Mängija istub kindlalt kelgus, ta on kinnitatud rihmade ja gondliga nii, et on kelguga üks. Selleks et litrit saaks probleemideta lükata ka vastase kelgu alt läbi, peab kelgu- raam olema jääpinnast 8,5–9,5 cm kõrgusel. Hokikepid on tavalisest lühemad, kuni 100 sentimeetrit pikad. Kepi ühes otsas on laba ja teises teravikud, millega kelku edasi tõugata. Reeglid tavalisest jäähokist suurt ei erine, kuid mõned erinevused siiski on: mänguaeg on 3 x 15 minutit; kelguhokimängijal on keelatud rünnata vastast 90- kraadise nurga all; lubatud pole litri liikumise takistamine kelguga.

Esimest korda oli kelguhoki paraolümpiamängude kavas 1994. aastal Lillehammeris. Nüüdseks on see kasvanud paraolümpiamängude kõige atraktiivsemaks ja publiku- rohkemaks spordialaks. Kelguhokit mängitakse aktiivselt rohkem kui tosinas riigis. Kelguhoki sobib sellisele liikumispuudega inimesele, kelle käed on terved ja kes omab ka mõningast istetasakaalu. Eestis hakati kelguhokit mängima 1993. aasta talvel, kui Norra invaspordiliidust saabunud külalised tõid kingituseks meeskonna jagu hokikelke ja muud varustust. Invasportlastele õpetati selgeks mängureeglid ning jagati vajalik- ke treeningjuhiseid. Sama aasta sügisel algasid treeningud Tallinnas ja Narvas, kus moodustati klubid Litter ja Ordo.

Fotod: Anu Hansar, Margus Almers

vaja põhjalikult üle vaadata praegune süsteem, mida võib piltlikult ette kujutada ketina. Ketil on mitmeid lülisid, milleks on erivajadustega inimeste treenerite koolitamine, treeneritele nende töö osaline kompenseerimine, spordigruppide loomine, sportimisvõimaluste laiem propageerimine, parimatele heade treeningtingimuste loomine, kõrge kvaliteetsete võistluste läbiviimine ning kõige selle rahastamine. „See on suur töö, kuid Eesti Paraolümpiakomitee tegutseb selles suunas, et kõik keti lülid saaksid arendatud ning tulemuseks oleks üha tugevam kett. Läbimõeldud tegevuse tulemusena peaks valmima kett, mille

rakendamisel paranevad erivajadustega inimeste sportimisvõimalused,“ ütleb Hernits. See tähendab, et Eestis on rohkem harrastajaid erivajadustega inimeste hulgast, kes omavahel võisteldes arenevad ning on võimelised konkureerima ka maailma tasemel. Meie oludes ei saa harrastajate arv olla suur ning oma liigasid ei saa meil kunagi olema, kuid võistelda saab ka lähiriikide sportlastega, kellel on analoogsed probleemid ning kellel pole ka alati kodumaal endale konkurente. Selline liikumine tooks kaasa ka talispordi arengu ning edaspidi ei jääks talvistel paraolümpiamängudel Eesti lipp heiskamata.

Fotomeenutusi Eesti kelguhokivõistlustest ja treeningutest

Foto: Margus Almers

Foto: Erakogu

Foto: Erakogu

Foto: Erakogu

Foto: Erakogu

Foto: Erakogu

Foto: Margus Almers

Foto: Erakogu

Foto: Margus Almers

